Horia Matei

Ciudatul lac din Valea Brebilor

calibre 0.8.44

HORIA MATEI

CIUDATUL LAC DIN VALEA BREBILOR

Colecţia „Povestiri ştiinţifico-fantastice”
Nr. 105,106,107

CAPITOLUL ÎNTÂI

unde facem cunoştinţă cu reporterul Dinu Romanescu şi vedem cum o cerere în căsătorie capătă un răspuns evaziv.

— Flăcări?! se miră secretarul de redacţie. Flăcări care joacă deasupra apei unui lac?! Sper că n-ai pretenţia să cred una ca asta.

— Există mai multe mărturii.

Dinu Romanescu scoase din buzunar carnetul de notiţe:

— Am însemnat aici numele şi adresa. Le-au văzut mai mulţi locuitori ai satului din apropiere. Apoi doi ciobani care treceau cu oile la păşunaţ. Le-au văzut şi câţiva excursionişti din Bucureşti care rătăciseră drumul. Toate mărturiile coincid. Flăcările se arată numai noaptea şi numai în nopţile fără lună…

Bătrânul secretar de redacţie îl privi o clipă pe deasupra ochelarilor şi în privirea asta era ceva ce-l făcu pe reporter să nu se simtă în largul lui.

— Lacul, mai încercă el, se află într-o regiune izolată. Oamenii din partea locului îl numesc Cazanul, probabil fiindcă are forma perfect rotundă şi apă fierbinte. Bătrânii îi spun Cazanul Dracului. Se pare că există o legendă care spune că în fundul lacului ar fi o comoară pe care o păzeşte însuşi diavolul, iar flăcările care joacă deasupra apei în nopţile fără lună…

Reporterul se opri descurajat. Secretarul de redacţie îl privea iar pe deasupra ochelarilor, şi lui Dinu îi fu deodată ruşine, fără să-şi dea seama de ce.

— Şi dumneata crezi toate astea? întrebă într-un târziu bătrânul.

— Fireşte că nu, se grăbi să răspundă reporterul. Adică nu cred toată povestea cu comoara şi cu dracul…

Se opri o clipă gânditor, apoi:

— Totuşi, lacul există, şi… flăcările de asemenea.

— Le-ai văzut cu ochii dumitale?

Dinu îl privi descumpănit:

— Nu… nu le-am văzut...,dar sunt ferm hotarât s-o fac. Am cules mărturii în afară de orice îndoială…

Din nou răsfoi carnetul de notiţe. Secretarul de redacţie îl opri cu un gest. Apoi scoase ochelarii şi începu să-i şteargă cu deosebită grijă. Această ocupaţie părea să-i absoarbă întreaga atenţie, şi Dinu Romanescu avu impresia că fusese cu totul uitat. Dar foarte curând îşi dădu seama că era o simplă impresie.

— Toată povestea cu lacul şi cu dracul, începu secretarul de redacţie după ce-şi potrivi ochelarii pe nas, poate fi destul de interesantă. N-ai decât s-o cercetezi. În definitiv, fiecare poate să dispună de timpul liber cum îi place.

Apăsase pe cuvintele „timpul liber”, şi în clipa aceasta reporterul îşi dădu seama că propunerea sa fusese respinsă. Şi-şi mai dădu seama că-l aşteaptă una din acele cuvântări mai lungi pe care i le ţinea din când în când secretarul de redacţie. „Iar s-a pornit bătrânul!“ – îi ţâşni prin minte şi, conform unui obicei mai vechi, începu să-şi studieze cu exagerată atenţie vârful pantofilor.

În tot acest timp, secretarul de redacţie continua să vorbească:

— Eşti reporter special, spunea. De la dumneata aşteptăm mai mult

decât de la un ziarist oarecare. La aceasta ne îndreptăţeşte talentul dumitale, precum şi activitatea rodnică pe care ai depus-o până acum câtva timp…

Dinu Romanescu îşi propuse achiziţionarea unei noi perechi de şireturi. Îndeosebi cel de la pantoful stâng era cam ros. „Totdeauna mi se rupe şiretul în tramvai” – se gândi –, „adică unde e mai greu de înlocuit”.

— Dar, continuă secretarul de redacţie, de la o vreme se pare că te-a părăsit inspiraţia. Nu mă refer la stilul reportajelor dumitale, care a rămas vioi, inventiv, interesant, ci la subiectele pe care le alegi. Mereu aceleaşi.

„Are dreptate” – se gândi tânărul reporter cu amărăciune. „Mereu aceleaşi subiecte. Şi când găsesc şi eu ceva deosebit, îmi arată că pot dispune de timpul meu liber cum doresc”.

Interlocutorul său păru satisfăcut de aerul preocupat al reporterului şi continuă cu mai multă însufleţire:

— Pentru noi nu există sezon mort. Chiar acum în plină vară, când teatrele şi filarmonicile au închis stagiunea, când şcolile sunt în vacanţă şi zeci de mii de oameni au părăsit oraşele pentru staţiunile din Carpaţi sau de pe litoral, fabricile lucrează din piin, pe ogoare se culege recolta, în laboratoare continuă cercetările. Este o activitate febrilă pe care noi avem datoria s-o oglindim.

„Dacă e vorba să întrebuinţez cu folos timpul meu liber” îşi continuă Dinu Romanescu şirul gândurilor – „voi şti să descopăr ce ascunde lacul cel blestemat”.

— Ne trebuie materiale noi, interesante, reportaje care să redea fidel munca minunată a oamenilor, din care să reiasă lupta intensă pentru descoperirea şi valorificarea bogăţiilor nesecate ale ţării, materiale vii, care să intereseze în cel mai înalt grad marea masă a cititorilor noştri. Asta aştept de la dumneata. Să cauţi şi să găseşti noul, ineditul, să-l studiezi şi să-l răspândeşti, tipărit, în toate colţurile ţării.

Dinu Romanescu îşi ridică privirea de pe încălţări. „Vorbeşte mult bătrânul“ – se gândi –, „dar are dreptate”.

— Nici eu nu sunt mulţumit de munca mea din ultimele luni, zise încet. La toate astea m-am gândit şi eu.

Se căuta prin buzunare şi scoase din nou carnetul de notiţe, acoperit cu scrisul lui mărunt:

— Am aici peste 100 de propuneri pentru reportaje.

De data aceasta, celălalt întinse mâna să ia carnetul, dar reporterul îl închise brusc şi-l băgă, la loc, în buzunar.

— Nu e ceea ce ne trebuie. S-au mai scris asemenea reportaje sau altele asemănătoare. Sunt sătul de ele. Şi eu vreau ceva nou, ceva deosebit…

— Şi ce propui?

Reporterul se gândi o clipă, pe urmă spuse:

— Daţi-mi o lună de zile. Şi… un permis pe calea ferată. Am să colind ţara în lung şi în lat. Am să cobor cu minerii în fundul pământului şi am să urc cu aviatorii în slava cerului. Dacă nici aşa n-am să găsesc ce vreau, la capătul unei luni de zile vă prezint demisia şi mă apuc de altă meserie.

Celălalt începu să râdă. Apoi redeveni serios şi se gândi câteva clipe.

— Sunt de acord, spuse apoi. Am să supun propunerea dumitale colegiului de redacţie şi am s-o susţin. Cred că vom reuşi.

Începu să răsfoiască printre hârtiile care acopereau biroul. Reporterul înţelese că întrevederea se terminase şi se îndreptă spre uşă. În prag şovăi o clipă, pe urmă se întoarse:

— În ceea ce priveşte flăcările care joacă pe Cazanul Dracului, îmi voi permite totuşi să întreprind unele cercetări.

Apoi, după ce salută, ieşi.

De pe culoar se întoarse şi mai băgă o dată capul prin uşa întredeschisă:

— În timpul meu liber, bineînţeles.

În aceeaşi după-amiază se prezentă – cu pantofii proaspăt lustruiţi, prinşi în şireturi noi şi cu un buchet de garoafe roşii – la locuinţa prietenei sale, Stela Şoimu, din Bulevardul Dacia. Îi deschise chiar Stela, ai cărei ochi începură să lucească la vederea florilor. Dinu Romanescu ştia că Stelei Şoimu îi plăceau garoafele roşii şi exploata această slăbiciune cu abilitate şi insistenţă.

— Arăţi ca un ginere, îi spuse ea, aranjând florile într-un vas cu gâtul lung.

— Ştii foarte bine, Stela, că depinde numai de tine ca să fiu într-adevăr ginere.

Îşi drese glasul, dar fata nu-l lăsă să continue. Ameninţându-l în glumă cu degetul, spuse:

— Să nu-mi faci o nouă cerere în căsătorie. De la ultima nu s-a scurs nicio saptămână.

Dinu se trânti într-un fotoliu şi-şi întinse picioarele. După ce aprinse o ţigară, îşi privi pantofii lustruiţi şi spuse calm:

— Te voi cere în căsătorie de atâtea ori pnă când ai să accepţi, ca să scapi de mine.

— Ai o manieră cam ciudată de a…

— Se poate. Atunci… când facem nunta? M-am gândit să trimitem invitaţii tipărite.

Se scotoci prin buzunare şi scoase veşnicul său caiet de notițe.

— Am găsit şi o formulă foarte nostimă pentru invitaţii, pe care nu numai prietenii mei din presă, dar şi colegii tăi chimişti vor şti s-o

aprecieze…

Fata izbucni în râs. Apoi, serioasă:

— Răspunsul meu la cererea ta atât de originală e acelaşi de-acum o săptămână: trebuie să mai aştepţi.

Reporterul primi verdictul cu mult calm.

— Plec pentru patru sau cinci săptămâni, remarcă el, fără legătură aparentă cu cele discutate până atunci. Vizita mea şi florile au un dublu scop: în afară de cererea pe care ai respins-o cu atâta amabilitate, ele mă ajută să-mi iau rămas bun. Pentru cel puţin o lună ai scăpat de propunerile mele matrimoniale.

— Unde pleci?

Celălalt făcu un gest vag cu mâna.

— Peste tot. Nu ştiu încă de unde am să încep. Mă duc mâine în Gara de Nord şi mă urc în primul tren.

Câteva clipe domni tăcerea. Apoi Stela arătă cu mâna spre masa de toaletă din colţul camerei, unde se aflau o valiză mică şi un rucsac:

— Şi eu plec. În concediu. Dar ştiu unde.

— Unde?

Tânăra şovăi. Pe urmă zise încet:

— Nu pot să spun. E un secret…

Dinu ridică din umeri şi închise puţin ochii, apoi îşi ţugui buzele ca şi când ar fluiera o melodie. Stela se apropie de el şi-i puse mâna pe braţ:

— Trebuie să mă înţelegi. E numai pe jumătate concediu. De fapt plec pentru o chestiune legată de profesia mea. Scopul deplasării şi locul sunt… sunt… cum să spun… confidenţiale. Am promis celor cu care plec să nu suflu o vorbă nimănui… Cel puţin deocamdată…

— … celor cu care pleci?!

— Da. Nu plec singură.

Ziaristul se sculă şi începu să se plimbe, cu mâinile la spate, prin cameră:

— Nu poţi spune deci pentru ce pleci?

— Nu.

— Şi nici unde?

— Nu.

— Dar cred că nimic nu te împiedică să-mi spui cu cine pleci. Sper că asta nu-i secret.

Chimista se gândi o clipă. Pe urmă zise, alegându-şi cu grijă cuvintele:

— Între alţii, din mica noastră expediţie face parte Emil Pravăţ.

— Geologul?

— Da. Îl cunoşti?

— Puţin. Suntem vecini, locuinţele noastre sunt alăturate. În afară de asta, cu câteva luni în urmă i-am luat un interviu despre aplicarea

izotopilor radioactivi în cercetările geologice. Vreme de două ore mi-a vorbit atunci de prospectarea prin carotaj radioactiv a zăcămintelor petrolifere. A fost ultimul meu reportaj într-adevăr interesant.

Râse scurt şi adăugă cu amărăciune:

— E tânăr şi foarte prezentabil; e unul din cei mai bine pregătiţi geologi ai noştri.

Stela se roşi puţin şi spuse repede:

— Nu e ceea ce crezi. Colaborarea noastră e strict ştiinţifică. De altfel, din grupul nostru face parte şi profesorul Paul Coman cu soţia lui. Nu cumva îl cunoşti şi pe acesta?

— E cel care a descoperit anul trecut nişte documente de pe vremea lui Petru Cercel? A fost o întâmplare foarte interesantă. Am scris un reportaj…

— Hotărât lucru, voi, ziariştii, aveţi relaţii, nu glumă.

— Dar ce caută un profesor de istorie în tovărăşia unui geolog şi a unei chimiste? Nu văd nicio legătură…

Tânăra zâmbi şi-l ameninţă cu degetul:

— Nu căuta să mă tragi de limbă, tovarăşe reporter. Am declarat de la început că nu pot spune unde plec şi de ce.

Dinu Romanescu continua să se plimbe cu paşi măsuraţi prin cameră. Cele două cute adânci ce i se săpaseră pe frunte dovedeau că era frământat de gânduri.

Când fetei i se păru că tăcerea durase cam mult, îl luă peste picior:

— Nu te mai învârti în cerc că ameţesc. În afară de aceasta, mi-ai uzat covorul care face parte din zestrea mea; e o chestiune deci care te interesează îndeaproape…

Reporterul o luă în braţe:

— Atunci, accepţi?

Fata se desprinse:

— N-am zis asta. Peste o lună, când ne înapoiem… o să mai discutăm.

Tânărul îi dădu drumul. Se întoarse şi – cu mâinile în buzunar – începu să contemple un tablou de pe perete. Părea cu totul absorbit în studierea detaliilor picturii.

După câteva minute îşi luă rămas bun, pretextând câteva drumuri urgente şi unele cumpărături în vederea plecării. În pragul uşii întrebă într-o doară:

— Pentru când aţi fixat plecarea din Bucureşti?

— În cursul zilei de mâine. Ora exacta am s-o aflu astă-seară. Astă-seară ne întâlnim cu toţii ca să stabilim unele amănunte.

Dinu Romanescu nu mai întrebă nimic şi plecă atât de repede, încât îşi uită pe masă ţigările şi bricheta. După ce auzi poarta de afară închizându-se, Stela Şoimu se gândi cu oarecare amărăciune că, pentru un tânăr îndrăgostit cum pretindea a fi Dinu, despărţirea a fost

destul de rece şi cam grăbită. Nu avea de unde şti ce idei năstruşnice îl frământau pe inventivul reporter şi că îl va revedea mult mai curând decât ar fi crezut…

CAPITOLUL AL DOILEA

unde se întâlnesc doi vechi prieteni şi aflăm despre „cazurile de la Valea Brebilor”

Dinu Romanescu plecase, după cum am arătat, foarte grăbit de la prietena sa Stela. Dacă l-ar fi văzut cineva, ar fi putut să creadă ca unele treburi extrem de urgente reclamau prezenţa sa în altă parte. Realitatea era însă cu totul alta. Nu avea niciun fel de treabă; plecase fiindcă voia să se gândească în linişte, să „rumege” – cum obişnuia el să spună – câteva idei care-l preocupau. Şi Dinu Romanescu nu putea să „rumege” decât plimbându-se. Drept urmare, în acea după-amiază însorită de august, şoferii şi manipulanţii tramvaielor au trebuit să se folosească de întreaga lor îndemânare ca să nu tulbure cam brusc meditaţiile reporterului nostru. Fiindcă atunci când Dinu Romanescu „rumega”, lumea înconjurătoare dispărea pentru el.

Aşa se face că, la traversarea Bulevardului Magheru, cam în dreptul Muzeului „Simu”, o Skoda verzuie trebui să oprească brusc, scârţâindu-şi îndelung frânele, cu roţile din faţă la câţiva centimetri de pantofii, proaspăt lustruiţi şi cu şireturi noi, ai reporterului nostru.

Un cap cu păr vâlvoi şi nas ascuţit apăru la geamul maşinii şi strigă nervos:

— Stopul, gură-cască! Stopul pe roşu!

Dinu Romanescu îşi ridică fără grabă privirea – lăsând-o să alunece peste cauciucurile maşinii şi peste radiatorul încins, exalând un vag miros de benzină – până la posesorul justificat nervos al nasului ascuţit. Părea că se întoarce încet din altă lume – lumea propriilor sale

gânduri. Dar câteva clipe mai târziu, faţa i se lumină:

— Alfred! strigă. Alfred Opran. Asta-i bună!

Celălalt se lumină şi el. Deschise portiera maşinii:

— Intră odată! Dacă te las să mergi pe jos, fac o crimă. Pietonii ca tine ar trebui ţinuţi după gratii…

Reporterul nu aşteptă să fie invitat de două ori, şi peste câteva minute maşina alerga spre Piaţa Victoriei, angajându-se apoi pe asfaltul Şoselei Kiseleff.

Dinu Romanescu şi Alfred Opran nu se văzuseră de câţiva ani. Făcuseră liceul împreuna, apoi fiecare dăduse urmare vocaţiei sale: Dinu se înscrisese la filologie, prietenul său la medicină. De patru ani, Alfred Opran părăsise capitala, luându-şi în primire postul de medic stagiar într-un mic sat de munte. De atunci, reporterul nu mai aflase nimic despre el, dar timpul şi depărtarea nu au fost în măsură să influenţeze afecţiunea ce o simţea pentru prietenul şi fostul său coleg de şcoală.

— N-am auzit de mult de tine, începu Dinu.

— Eu n-aş putea spune acelaşi lucru în ceea ce te priveşte, zâmbi Alfred. Te citesc cu regularitate în paginile ziarului.

Dinu se suci pe banchetă simțindu-se, fără voie, stingherit:

— Te plictiseşti probabil de moarte acolo, în satul acela, dacă ai ajuns să citeşti reportajele mele.

Alfred ocoli cu îndemânare un troleibus:

— Te înşeli, nu mă plictisesc de loc. Munca mea e foarte interesantă.

— N-am vrut să spun că nu îndeplineşti o muncă interesantă, dar totuşi…

Se opri încurcat. Nu ştia ce să mai spună.

Celălalt începu să râdă. Apoi îşi permise o privire în lături şi, văzând mutra încurcată a reporterului, râse din nou din toată inima.

În râsul acesta deschis, sincer, Dinu recunoscu dintr-odată pe prietenul de odinioară, pe cel mai bun prieten al său:

— Iartă-mă dacă am spus prostii, zise spontan, apoi râseră împreună.

Un sfert de oră mai târziu, Alfred Opran era în curent cu toate micile necazuri ale reporterului, atât cele legate de activitatea sa la redacţie, cât şi cele izvorâte din refuzul Stelei Şoimu de a se căsători cu el.

— E vorba de chimista Şoimu?

— Da. O cunoşti?

— N-o cunosc personal, dar am auzit de ea.

— Nu ştiam că la vârsta ei a început să devină celebră.

— Nu e chiar celebră. Am auzit de ea în legătură cu unele cercetări ce se întreprind la institutul unde lucrează.

— Văd că ai început să te ocupi de chimie. Credeam că singura contingenţă cu chimia pe care o aveţi voi, medicii, sunt buletinele de analiză ale laboratoarelor. După câte ştiu, Stela nu se ocupă cu asta.

Alfred Opran nu răspunse. Între timp ajunseseră în pădurea Băneasa. Medicul parcă maşina şi porniră pe jos, afundându-se sub desişul umbros al copacilor. După-amiaza era foarte călduroasă, şi după asfaltul încins al oraşului, răcoarea pădurii păru celor doi prieteni ca un balsam. Mirosea a flori sălbatice şi a ciuperci. Undeva în iarbă ţârâia un greier, iar de pe crengile unui stejar se auzea bătaia ritmică a unei ciocănitori ce-şi căuta hrana în coaja copacului.

— E minunat aici, zise reporterul.

— Pentru mine e un spectacol destul de obişnuit. Satul unde lucrez e înconjurat de munţi împăduriţi. Dacă te interesează vânătoarea sau pescuitul, şi mai ales liniştea deplina, vino să-ţi petreci concediul la mine.

Dinu se posomorî:

— Nu-mi iau concediu decât la iarnă. Acum nu-mi pot îngădui luxul acesta. Vânătoarea? Pescuitul? Da, dar vânătoarea de reportaje. Trebuie să „pescuiesc'' câteva subiecte originale.

— Păcat! făcu celălalt dezamăgit. Am impresia că eşti puţin surmenat, şi două-trei săptămâni la Valea Brebilor nu ţi-ar strica de loc.

— Valea Brebilor? Presupun că aşa se numeşte satul unde lucrezi. Numele îmi sună destul de cunoscut. L-am mai auzit şi încă foarte de curând.

— Nu cred. E un sat mic, pierdut într-o vale de munte. Puţini sunt aceia care au auzit de el. În împrejurimi sunt însă locuri foarte pitoreşti. La un ceas distanţă, pe un platou al Muntelui Mălina, e un mic lac cu apă termală, căruia oamenii din sat îi spun Cazanul…

Reporterul scoase un strigăt care făcu să zboare, speriate, câteva păsărele. Îl apucă pe prietenul său de reverele hainei:

— Cazanul?… Cazanul Dracului, nu?… În nopţile fără lună se văd flăcări jucând pe apa lacului. Spune, le-ai văzut?

Alfred Opran izbucni în râs.

— Le-am văzut. Ei, şi ce-i cu asta?

— Bine, dar legenda spune…

— Nu mai vorbi prostii. Parcă ai fi moş Simion.

— Cine-i moş Simion?

— Un bătrânel sfătos cu care am legat prietenie în anii petrecuţi la Valea Brebilor. Mă ajută la dispensar. E un bătrân plin de bun simţ, care m-a sprijinit să înlătur practicile clandestine ale babelor doftoroaie şi să capăt încrederea oamenilor. Numai în ceea ce priveşte Cazanul… Cazanul Dracului, cum îi spuneţi voi, e intransigent. Pretinde că apa lacului e blestemată, otrăvită, aducătoare de

nenorocire şi aşa mai departe.

— Bine, dar zici că ai văzut flăcările cu ochii tăi…

Medicul râse din nou:

— Ei şi?! Poate că există în apropiere unele surse de gaz metan care străbat stratul de apă al lacului… Sunt convins că dacă un chimist s-ar învrednici să se deplaseze până la Valea Brebilor şi să analizeze, în eprubetele lui, câteva picături din apa lacului, ar spulbera într-o jumătate de oră legenda ţesută în jurul Cazanului.

Reporterul se gândi puţin, pe urmă spuse cu părere de rău:

— Cred că ai dreptate. Totuşi numele sună atât de ciudat: Cazanul Dracului.

Izbucniră amândoi în râs. Alfred Opran aprinse o ţigară şi după ce trase un fum:

— Cine ştie, poate ca şi la Valea Brebilor ai putea „pescui", cum spui tu, un subiect interesant.

— Nu prea cred. Ce subiecte de reportaj poţi găsi într-un sat înconjurat de păduri şi unde domneşte, după înseşi spusele tale, linişte deplină? Cel mult s-ar putea face o descriere a Cazanului, având – în anexă – formula mineralizaţiei cu explicarea originii flăcărilor. Interesul pentru aceste probleme e mediocru, şi locul unor asemenea reportaje e mai degrabă în ghidurile turistice. Mie îmi trebuie actualitate. Lucruri noi şi interesante, nu descrieri pitoreşti.

Opran fuma câtva timp gânditor. După ce termină ţigara și o aruncă, păru că a luat o hotărâre şi începu să vorbească:

— Mi-ai povestit, în maşină, necazurile tale profesionale, precum şi celelalte, pe care le-aş putea numi sentimentale. Şi eu am necazuri, dar ale mele sunt numai de ordin profesional.

Cei doi prieteni se aşezară în iarbă, iar medicul continuă:

— Valea Brebilor e un sat cu vreo 100 de gospodării, răsfirate pe coasta Muntelui Mălina, în valea săpată de albia unui râu secat, un fost afluent al Urieşului. Pământul e arid, şi locuitorii se ocupă mai mult cu creşterea vitelor. Parte dintre ei lucrează în minele aurifere din regiunea Abrud şi Brad sau la exploatările forestiere; aceştia vin acasă sâmbăta seara şi pleacă din nou luni dimineaţa. Sunt moţi, oameni tăcuţi şi dârji, care în trecut au fost ţinuţi în întuneric din toate punctele de vedere. În anii regimului nostru democrat-popular, s-a pornit lupta pentru lichidarea acestei înapoieri; s-au făcut școală în sat, o cooperativă bine aprovizionată, un cămin cultural cu bibliotecă. Cu patru ani în urmă, s-a făcut şi un dispensar cu casă de naştere: am fost trimis să mă ocup de aceste instituţii sanitare.

Medicul aprinse o nouă ţigară şi se învălui în fum albăstrui. Preocupat de propriile sale gânduri, Dinu urmărea fără prea mare interes povestirea prietenului său.

— La început, continuă Alfred Opran, am fost privit cu neîncredere.

Femeile preferau să recurgă la leacurile empirice ale câtorva babe care se ocupau de multă vreme cu asemenea treburi. Paturile casei de naştere erau mereu goale, iar eu eram ultimul care afla când Valea Brebilor căpăta un nou locuitor. Da, a fost tare greu la început. Apoi începură să mă ajute învăţătorii şi unii dintre cei care lucrează în minele din împrejurimi; mi-au reuşit şi câteva intervenţii chirurgicale simple, dar care impresionară pe oamenii de-acolo. Încetul cu încetul am câştigat teren în dauna babelor, ale căror fierturi de ierburi căpătară din ce în ce mai puţină căutare. Trebuie să spun de la bun început că n-am avut cazuri prea complicate; locuitorii din Valea Brebilor trăiesc într-o regiune sănătoasă şi duc o viaţă liniştită. Se părea deci că-mi este hărăzită o viaţă monotonă, o practică profesională lipsită de variaţie, fără probleme dificile de rezolvat.

— Vânătoare, pescuit, linişte, murmură reporterul cu ochii pierduţi spre crengile mesteacănului sub care se aşezaseră. Printre crengi se vedea un colţ de cer senin. Dinu căscă de-i trosniră fălcile şi nici măcar nu-şi dădu osteneala să ascundă această evidentă manifestare de plictiseală.

Alfred Opran zâmbi, apoi faţa lui redeveni serioasă ;

— Toate acestea se sfârşiră însă într-o bună zi, continuă el. Sunt câteva luni de atunci. Primăvara a fost foarte ploioasă anul acesta, şi, pentru prima oară de multă vreme, vechea albie a râului se umplu iar de apa torenţilor ce se năpusteau de pe Mălina şi din munţii învecinaţi. Pagubele materiale n-au fost prea mari: un gard distrus, câteva hectare de păşune inundate, vreo două vite surprinse de apă şi înecate. Cam tot în timpul acela s-au ivit în sat câteva cazuri cât se poate de curioase.

— Ce fel de cazuri? întrebă reporterul, doar aşa, ca să spună şi el ceva.

Medicul se gândi o clipă, apoi:

— Nu pot încă să răspund la această întrebare.

— Cum aşa?! Spuneai că sunt câteva luni de-atunci. Îmi închipui că ai cercetat pe bolnavi, le-ai făcut analizele, în sfârşit, că ai procedat aşa cum procedaţi voi, medicii, în asemenea cazuri…

— Am spus că nu pot încă da un răspuns precis, fiindcă este vorba de mai multe feluri de maladii. În câteva săptămâni am avut, de pildă, trei cazuri care păreau a fi leucemie.

— Leucemie?!

— Da. Este înmulţirea anormal de mare a globulelor albe ale sângelui. Boala, care se mai cheamă cancerul sângelui, este foarte periculoasă şi se soldează de cele mai multe ori cu moartea celui bolnav. Cauzele ei nu se cunosc prea bine; e provocată, în orice caz, de îmbolnăvirea organelor formatoare ale globulelor albe ale sângelui, a ganglionilor limfatici, a splinei şi mai ales a măduvei oaselor.

— Trei cazuri nu pot constitui totuşi un motiv de îngrijorare. După câte spui, nu e vorba de boli provocate de microbi.

— Nu înţelegi?! îl întrerupse celălalt agitat. Vreme de patru ani n-am avut în Valea Brebilor nici măcar un singur caz mai serios, mai important. Sunt locuitori ai munţilor, oameni sănătoşi, care trăiesc destul de izolat. Numai gripe şi răceli uşoare, un caz de apendicită, unul de intoxicaţie cu ciuperci, vreo două mici accidente la exploatarea forestieră, fleacuri de care nici nu merită să vorbim. Şi dintr-o dată aceste cazuri cu simptome ciudate şi contradictorii, greu de diagnosticat, maladii unanim recunoscute ca necontagioase şi netransmisibile, dar care totuşi au apărut aproape simultan. Să fie oare o coincidenţă? În afară de aceasta, e vorba de maladii foarte rare. În Valea Brebilor, cu cei nici 500 locuitori ai săi, am înregistrat mai multe asemenea cazuri decât se constată în capitală anual! Să fie şi aceasta o coincidenţă? Refuz să cred. Eu nu sunt babă doftoroaie, sunt medic, om de ştiinţă şi n-am dreptul să cred în asemenea coincidenţe.

Pe măsură ce prietenul său vorbea, reporterul îl urmărea tot mai atent. La un moment dat, Alfred Opran se ridică şi începu să se plimbe prin faţa lui Dinu, fumând agitat.

— De câteva săptămâni, continuă el, n-am mai dormit ca lumea. Principalul scop al activităţii mele a devenit descoperirea cauzelor care au provocat apariţia atât de neaşteptată a cazurilor de la Valea Brebilor. Îţi închipui, desigur, că mijloacele de care dispuneam în micul sat de la poalele Muntelui Mălina nu erau nici pe departe corespunzătoare.

— Ai cerut ajutorul forurilor competente?

— Încă din primele zile. Am făcut două deplasări la Cluj, iar câţiva din bolnavii mei au fost internaţi în clinicile de acolo, sub supravegherea profesorilor de specialitate. Alaltăieri am sosit la Bucureşti, chemat telegrafic, deoarece cercetătorii de la Institutul de fiziologie al Academiei au început să se intereseze de ceea ce numesc ei „cazurile de la Valea Brebilor”. În avionul sanitar cu care am venit, am adus cu mine un dosar voluminos cuprinzând descrierea amănunţită a tuturor cazurilor, cu evoluţia lor şi constatările mele. De asemenea, am adus şi pe unul dintre bolnavi prezentând simptome ciudate de tulburări sanguine; e un băieţel de zece ani, nepotul lui moş Simion. De acesta din urmă ţi-am mai vorbit: e un bătrân guard silvic, de care m-am ataşat în cei patru ani petrecuţi la Valea Brebilor şi care a venit împreună cu mine la Bucureşti.

Medicul zâmbi cu amărăciune:

— Cu tine, aici, în pădurea Băneasa, am petrecut o oră liniştită, cum de mult n-am mai avut parte.

Câtva timp domni tăcerea. Soarele înaintase spre asfinţit şi poleia frunzele din vârful copacilor într-o lumină dulce. Bătaia ritmică a

ciocanitoarei suna din ce în ce mai depărtată în acel ceas al liniştii de seară.

Dinu rupse primul tăcerea:

— După părerea ta, care sunt cauzele acestei… epidemii? Probabil că tu, ca descoperitor şi prim cercetător al cazurilor, ai elaborat o teorie cu privire la cauzele care le-au provocat.

Alfred Opran dădu din umeri:

— Am, într-adevăr, o teorie a mea. O teorie cam fantastică. La Cluj a fost primită foarte sceptic. Aici, la Bucureşti, specialiştii nu vor să se pronunţe până nu studiază evoluţia bolii; micul pacient pe care l-am adus cu mine se bucură acum de supravegherea unor somităţi ale ştiinţelor medicale din ţara noastră.

—Care este teoria ta? Explică-mi-o însă aşa fel ca şi un neiniţiat ca mine să poată înţelege.

— Nu e nimic de neînţeles în teoria mea. E numai puţin cam fantezistă.

Medicul se opri gânditor, apoi adăugă încet:

— Sunt convins că bolnavii mei au venit în contact cu substanţe puternic radioactive.

Reporterul sări în picioare:

— Din acelea care apar la exploziile nucleare? întrebă agitat.

Celălalt dădu din cap afirmativ.

— E absurd, izbucni Dinu. Până la atolul Bikini, unde americanii efectuează acum experienţe nucleare, sunt mii şi mii de kilometri.

— Nu este neapărat necesar ca iradiaţia să se fi produs în urma exploziei unei bombe atomice. Există şi surse naturale de radiaţii penetrante, ce-i adevărat slabe, cum sunt razele cosmice sau elementele radioactive din scoarţa terestră.

— Întâmplarea face că m-am ocupat de problema radiaţiilor şi sunt oarecum iniţiat. Nu pot decât să-ţi repet: e absurd! Nu există niciun temei ca razele cosmice să supună Valea Brebilor unui tratament special, mai intens decât cel aplicat tuturor celorlalte regiuni ale globului nostru. Cât despre unele zăcăminte de substanţe radioactive ce s-ar afla în împrejurimi, de ce nu şi-au făcut simţite efectele până acum? Au început aşa, dintr-o dată, să iradieze, să-ţi îmbolnăvească pacienţii şi să-ţi facă viaţa amară? E absurd! Nu numai medicii, dar nici fizicienii nu cred în astfel de coincidenţe.

— Eu judec ca medic, răspunse Alfred Opran cam brusc. Teoria mea izvorăşte din cercetarea clinică a cazurilor. Să găsească sursa radiaţiilor este treaba altora.

La întoarcerea în oraş, cei doi prieteni păstrară tăcerea, cufundaţi în gânduri. Medicul conducea maşina cu ochii aţintiţi pe asfaltul şoselei, iar reporterul „rumega” ceea ce aflase.

Când se despărţiră, Dinu spuse:

— Mă interesează foarte mult la ce concluzie vor ajunge cei de Ia Institutul de fiziologie.

— Îţi voi comunica, zise medicul scurt.

Se înţeleseră să se întâlnească a doua zi, la prânz. Strângându-i mâna la despărţire, reporterul îi spuse prietenului său:

— Capul sus, bătrâne, şi nu dezarma! Iar dacă e vorba într-adevăr de radioactivitate, Valea Brebilor – de care până acum nu a auzit aproape nimeni – va deveni cel mai celebru sat din ţara noastră.

După plecarea lui Alfred Opran, reporterul scoase nelipsitul său carnet de notiţe şi scrise cu litere mari: „Cazurile de la Valea Brebilor", după care puse trei semne de întrebare.

CAPITOLUL AL TREILEA

unde aflăm o seamă de lucruri interesante despre meteoriţi şi o cunoştinţă mai veche de-a noastră cade de pe o scară.

În aceeaşi seară, Dinu Romanescu intră într-o grădină-restaurant de pe Calea Dorobanţi şi se aşeză la o masă.

Ospătarul care se apropiase îl auzi murmurând:

— Un geolog, o chimistă, un profesor de istorie… ciudată asociaţie…

Dar se pare că ospătarul nostru mai văzuse şi alţi clienţi cu apucături curioase, căci primi comanda fără să clipească măcar:

— O friptură, o bere şi o carte de telefon.

După un sfert de ceas, reporterul părăsi restaurantul cu foamea potolită şi cu adresa profesorului Coman în buzunar.

„Astă-seară se întrunesc membrii expediţiei – îşi făcuse Dinu socoteala. Această întrunire poate avea loc numai la geologul Pravăţ sau la profesorul Coman. Geologul stă chiar lângă mine, iar adresa profesorului se află în buzunarul meu“.

Îşi consultă ceasul şi văzu că mai era o oră până să se întunece. Hotărî să profite de timpul acesta pentru a aranja unele treburi casnice şi porni spre casă. Locuia pe una dintre străzile ce se deschid în Bulevardul Dacia, aproape de încrucişarea cu strada Polonă. O clipă se opri în faţa casei geologului Pravăţ: o vilă veche, cu un singur cat, clădită într-un stil cam amestecat, cu un felinar de fier forjat la poartă şi trei castani noduroşi care străjuiau grilajul scund. Fereastra închisă în această după-amiază călduroasă arăta că geologul nu sosise încă acasă.

Dinu intră în clădirea alăturată, unde locuia, şi peste puţin timp trecătorii îl putură vedea căţărându-se pe o scară până pe acoperiş şi meşterind la antena televizorului.

Reporterul nostru pierdu însă cam multă vreme cu reglarea antenei sale, astfel că primele umbre ale serii îl prinseră pe acoperiş. Între timp, Stela Şoimu şi soţii Coman sosiseră la geologul Pravaţ, și în biblioteca acestuia din urmă, la numai câţiva metri, deci, sub picioarele lui Dinu, conversaţia era destul de animată.

Dacă reporterul nostru ar fi putut asista la discuţie, cu siguranţă că ar fi rămas uimit. Fiindcă un geolog, o chimistă și un profesor de istorie – această „ciudată asociaţie”, cum îi spunea el – vorbeau despre meteoriţi.

Consultând o hârtie pe care făcuse câteva notiţe, Emil Pravăţ spunea:

— Unul dintre cele mai mari cratere de meteorit este cel din Arizona, în S.U.A., situat în regiunea numită *Canon Diablo*. Se află într-un ţinut complet lipsit de vulcani şi are forma unei cisterne uriaşe, aproape circulară, cu un diametru de 1.300 de metri şi 250 de metri adâncime. Forajele au arătat că împrejur, pe o rază de mai mulţi kilometri şi până la o adâncime de 200 de metri, solul este deplasat şi conţine o cantitate apreciabilă de praf de fier meteoritic.

— Se ştie când a căzut? întrebă Stela Şoimu. Îmi închipui că trebuie să fi provocat un adevărat cutremur.

— Te cred, râse geologul. S-a făcut socoteala că meteoritul feros din Arizona cântărea 300.000.000 de kilograme şi avea – probabil – o viteză de 30 de kilometri pe secundă. Căldura dezvoltată la ciocnirea

cu pământul trebuie să fi dat naştere unei explozii uriaşe care a topit în parte stâncile. Nu se ştie când a căzut, în orice caz, cu mult înainte de ziua în care Cristofor Columb a pus pentru prima oară piciorul în Lumea Nouă.

— Unele vechi legende indiene, interveni Paul Coman, vorbesc de un mare cutremur de pământ ce s-ar fi produs cu mii de ani în urmă. Ar fi interesant să descoperim faptul real pe care se bazează cutremurul din acele legende; acest fapt nu este exclus să fie tocmai căderea uriaşului meteorit din *Canon Diablo*.

— Este o ipoteză interesantă, făcu Emil Pravăţ. Dumneavoastră, istoricii, în colaborare cu folcloriştii, puteţi stabili în ce măsură legenda este ţesută din firele adevărului istoric. Noi, geologii, ne ocupăm de istoria nescrisă şi nevorbită a bătrânei noastre planete.

Ileana, nevasta profesorului Coman, începu să râdă:

— Paul e un romantic incorigibil. Găsesc că – pentru un om de ştiinţă – are prea multă imaginaţie.

— Imaginaţia n-a dăunat niciodată savantului, interveni Emil Pravăţ. Dimpotrivă, ea a constituit adesea un stimulent şi un sprijin al cercetării ştiinţifice.

— Şi aztecii, vechii locuitori ai Mexicului de la graniţa sudică a Arizonei şi până la istmul Tehuantepec, continuă Paul Coman, fără să ia în seamă întreruperea, au o legendă asemănătoare. Pe piramidele templelor din Xochicalco s-a găsit o inscripţie hieroglifică în care se arată că în timpul serbărilor închinate zeului cel frumos – Quetzelcoatl – în măruntaiele pământului a început să se agite hidosul zeu al războiului. Aceasta s-a întâmplat cu mult înainte ca aventurierii conduşi de Fernando Cortez să năvălească în Mexic; efectele distrugătoare ale puternicului cutremur s-au simţit până la Tenochtitlan, capitala de mai târziu a ultimului suveran aztec, strălucitul Montezuma.

— Ai o memorie cu totul ieşită din comun, făcu admirativ Emil Pravăţ.

— Face parte din meseria mea, zâmbi Coman. Sunt doar profesor de istorie.

— În legătură cu meteoritul nostru, zise Stela Şoimu adresându-se geologului, spuneai că avea o greutate de 360.000.000 de kilograme. Oare nu s-a încercat exploatarea acestui fier meteoritic? Câteva sute de mii de tone reprezintă o cantitate enormă.

— S-au făcut asemenea încercări, dar rezultatele au fost sub aşteptări. În cele mai multe cazuri, în momentul contactului cu pământul, meteoriţii explodează în nenumărate fragmente. Totuşi există şi excepţii. În Ungaria, de pildă, sub un crater mic de meteorit, s-a găsit fierul la o adâncime de un metru şi jumătate. O altă excepţie o formează meteoriţii din Groenlanda, unde Peary a găsit în 1894 unul

cântărind peste 37.000 de kilograme; un alt meteorit, căzut cu acelaşi prilej şi găsit de exploratorul suedez Nordenskjold, conţinea aproape 25 tone de fier curat.

Chimista urmărea cu deosebit interes expunerea lui Emil Pravăţ. După ce acesta termină, ea murmură: „Dacă am reuşi… ar fi minunat“.

— Meteoriţi cad şi în zilele noastre? întrebă Ileana Coman. Vreau să zic dacă există dovezi că unii dintre meteoriţii găsiţi au căzut mai de curând?!

Geologul începu să râdă:

— La fiecare 24 de ore cad aproximativ 10.000.000 de meteoriţi pe pământ. Cei mai mulţi sunt foarte mici şi ard în aer până devin cenuşă. Din această ploaie continuă, pe care ne-o trimite universul şi care face mai greu pământul nostru cu câteva milioane de tone anual, nu vedem nimic sau aproape nimic. La aceasta contribuie şi faptul că mulţi dintre meteoriţi cad în mări şi oceane. Cu toate astea, avem unele mărturii asupra căderii meteoriţilor mai mari. Renumitul geograf şi naturalist Alexander von Humboldt, de pildă, a fost martor ocular al căderii unui meteorit în 1799. Asemenea mărturii există şi despre meteoritul căzut în 1847, lângă orăşelul austriac Braunau, ca şi despre cel căzut la 10 februarie 1896 lângă Madrid.

— Milioane de tone anual, făcu Ileana Coman gânditoare. Nu ştiam că meteoriţii îngreunează atât de mult bătrâna noastră planetă.

Emil Pravăţ îşi consultă notiţele.

— Printre cei mai mari meteoriţi de dată recentă, continuă el, este cel cunoscut sub numele de „meteoritul Tunguska”. La 30 iunie 1908, ora şapte dimineaţa, străvechea pădure siberiană din regiunea cursului superior al râului Tunguska a fost zguduită de un puternic cutremur. Savanţii ruşi care au întreprins cercetări cu acest prilej au stabilit că el fusese provocat de un grup de meteoriţi uriaşi, fiecare cântărind mai mult de 130.000 de kilograme. Presiunea aerului a răsturnat copacii pădurii, ca pe nişte beţe de chibrit, până la o depărtare de 25 de kilometri, iar căldura a distrus tot ce era viu. De la sute de kilometri, locuitorii au observat o flacără uriaşă şi nori negri plutind în văzduh şi au auzit tunetele puternice.

Ileana Coman se scutură de parcă ar fi înghiţit un hap amar:

— M-ai speriat cu meteoritul dumitale uriaş. Mă aşteptam parcă în fiecare clipă să aud afară explozia…

În clipa aceasta, prin fereastra deschisă a bibliotecii, pătrunse în odaie un zgomot puternic, o trosnitură prelungă, urmat de altul mai înfundat, semănând cu izbirea unui corp de pământ.

După un moment de stupoare, profesorul Coman se repezi la fereastră scrutând întunericul. Emil Pravăţ coborî din câteva sărituri scările ce duceau în hol şi deschise uşa. La lumina felinarului văzu un

tânăr care se ridica cu greu de pe un rond de flori, ţinându-se cu mâinile de părţile moi de la spate; în acelaşi timp încerca să-şi descurce haina, care se agăţase de una din stinghiile gardului scund ce despărţea vila geologului de cea alăturată.

Emil Pravăţ se repezi la el, apucându-l de braţ:

— Ce cauţi aici? Cine eşti dumneata?

Tânărul se desprinse incet şi spuse calm:

— Mă numesc Dinu Romanescu. Sunt vecinul dumneavoastră şi autorul reportajului despre prospectarea geologică prin carotaj radioactiv.

Emil Pravăţ rămase cu gura căscată.

— Mă întrebaţi ce caut aici, continuă reporterul. E simplu: mă distrez căţărându-mă pe casă. E o îndeletnicire la care am dovedit multă îndemânare mai ales în copilărie. Astă-seară am avut însă ghinion: fiindcă m-am aplecat prea mult peste grilaj, scara a alunecat. Restul îl cunoaşteţi.

— Cine-i acolo? se auzi glasul lui Paul Coman de la fereastră. Ce s-a întâmplat?

Reporterul se apropie şi strigă spre fereastră:

— Mă numesc Dinu Romanescu şi sunt autorul reportajului despre găsirea documentelor şi tezaurului lui Petru Cercel. Am căzut de pe o scară.

Fu rândul profesorului Coman să rămână cu gura căscată.

— Te-ai lovit tare? întrebă Stela Şoimu, care între timp se ivise şi ea în cadrul ferestrei.

Lui Dinu îi făcu plăcere nuanţa de îngrijorare pe care crezu că o percepe din tonul fetei. Cu acest prilej îşi aduse aminte că-l doare locul unde se lovise. Îşi puse din nou mâna la spate şi începu să geamă.

— Vin imediat! strigă chimista şi dispăru de la fereastră.

Lângă grilaj, geologul Pravăţ privea rondul cu florile răvăşite, călcate în picioare.

— Mi-a distrus garoafele, murmură trist. Eram atât de mândru de ele…

Câteva minute mai târziu Dinu Romanescu era confortabil instalat într-un fotoliu din biblioteca geologului şi sorbea, dându-şi aere de cunoscător, dintr-un pahar cu coniac.

— În definitiv, se înfipse Stela Şoimu în faţa lui, ce căutai pe casă?

Reporterul sorbi o înghiţitură din pahar, apoi, lăsându-se pe speteaza fotoliului, închise ochii oftând:

— Încercam să reglez antena televizorului. Dar nu e mai puţin adevărat că meteoriţii m-au pasionat de mic copil.

CAPITOLUL AL PATRULEA

unde reporterul nostru se consolează cu un citat din Alexandru Lăpuşneanu şi primeşte veşti de la prietenul său Alfred Opran

Declaraţia ziaristului stârni unele zâmbete, urmate însă de o tăcere cam jenantă.

Stela Şoimu se simţea întrucâtva răspunzătoare de apariţia neaşteptată şi destul de originală a lui Dinu Romanescu; ea fusese doar aceea care-l informase de întrunirea ce avea loc.

— Nu cumva ai pretenţia, zise fără să-şi poată reţine o urmă de iritare în glas, să credem că pasiunea pentru meteoriţi te face să te cațări noaptea pe casă şi să distrugi rondurile cu flori ale cetăţenilor paşnici?

— Nu, făcu reporterul. N-am pretenţia asta. Totuşi, această mică pasiune e reală şi mă stăpâneşte, după cum am mai avut cinstea să vă spun, din cea mai fragedă copilărie. În afară de aceasta, antena televizorului…

Stela simţea cum o cuprinde enervarea. O scoteau din sărite calmul lui Dinu Romanescu, siguranţa cu care vorbea, nota de ironie din glasul lui.

— Părerea mea, îl întrerupse înciudată, este că ar trebui să-ţi ceri scuze.

— Pentru ce? întrebă celălalt prefăcându-se uimit.

Fata nu răspunse. Îşi dădu deodată seama că enervarea ei nu se datoreste atât ironiilor ziaristului cât fricii de a nu părea ea însăşi ridicolă. Ce vor gândi ceilalţi de apariţia lui Dinu? Se simţea, într-o oarecare măsură, vinovată; şi, pe deasupra, îl mai întrebase atât de îngrijorată dacă nu s-a lovit căzând.

Dinu Romanescu sorbi ultima picătură de coniac, apoi se ridică şi – rezemându-se de speteaza fotoliului – îşi roti privirea asupra celor din jur. Sclipirea ironică din ochii săi dispăru treptat, pe măsură ce vorbea:

— Prietena noastră Stela Şoimu are dreptate. Trebuie să-mi cer scuze.

Se întoarse către Emil Pravăţ şi înclinându-se uşor:

— Te rog să mă ierţi pentru gingaşele garoafe pe care le-am distrus. Socotesc de datoria mea să repar paguba produsă şi mâine dimineaţă voi îngriji să primeşti răsaduri ale celor mai frumoase garoafe ce s-au cultivat vreodată în sud-estul Europei.

Reporterul se opri o clipă, apoi continuă:

— Trebuie să mărturisesc că mă interesează în cel mai înalt grad călătoria pe care o întreprindeţi. Simţul de ziarist îmi spune că expediţia dumneavoastră poate furniza material inedit şi interesant pentru reportaj. Nu vă ascund faptul că acum, mai mult ca oricând, am nevoie de asemenea material. Pentru mine personal şi pentru ziarul la care lucrez, aceasta este actualmente o problemă de mare importanţă.

— De unde ştii că materialul ce-l poţi obţine de la noi e interesant? întrebă geologul Pravăţ, care voia să ştie cam cât prinsese reporterul din conversaţia lor. Fiindcă, drept să-ţi spun, nu cred să fie exclusiv opera simţului dumitale de reporter.

— E drept. Să zicem atunci că şi muza ziaristicii, dacă există o asemenea muză, mi-a şoptit la ureche…

— Asta s-a întâmplat, se repezi Stela Şoimu, în timp ce erai cocoţat pe casă?

— Da, zâmbi Dinu. Muza în chestiune m-a vizitat în timp ce exploram acoperişul şi încercam să reglez antena televizorului.

— Din păcate, adăugă Paul Coman, n-a reuşit să te scape de cădere.

— Nu, dar a avut grijă s-o îndulcească. Şocul aterizării a fost mult diminuat de pamântul moale al rondului…

— Şi de garoafele mele, oftă geologul Pravăţ.

— Lăsând gluma deoparte, continuă ziaristul, vin să vă fac o propunere: primiţi-mă printre membrii expediţiei.

Cei prezenţi reacţionară, faţă de rugămintea reporterului, în diferite feluri.

Stela Şoimu, căreia nu-i trecuse încă enervarea pricinuită de atitudinea lui Dinu, se surprinse strigând:

— Pentru nimic în lume!

Profesorul Coman se mulţumi să ridice din umeri. Emil Pravăt îşi aprinse cu gesturi încete o ţigară şi, după ce suflă fumul albăstrui în tavan, spuse:

— Mi-e teamă că din mai multe motive nu putem da urmare rugăminţii dumitale. Mica expediţie pe care am proiectat-o şi pe care suntem pe cale s-o realizăm nu are nimic… cum să spun… oficial. O facem pe cont propriu, din iniţiativa şi pe răspunderea noastră şi în timpul nostru liber. Fiecare îşi petrece vacanţa de vară aşa cum crede de cuviinţă. Prin urmare, participarea unui reprezentant al presei nu are nicio raţiune.

Geologul se opri, apoi turnă ziaristului coniac şi-şi umplu propriul pahar.

— Pe de altă parte, continuă el, este posibil ca expediţia noastră să nu dea niciun rezultat. Cântărind obiectiv şansele noastre de izbândă, ajungem la concluzii destul de pesimiste. Şi atunci îţi vei pierde

vremea alături de noi şi te vei întoarce la redacţie cu carnetul de reporter plin de file albe…

— Sunt dispus să-mi asum riscul…

— Şi, apoi, mai e ceva. Noi, oamenii de ştiinţă, nu prea iubim publicitatea. Nu ne place să se facă vâlvă prea mare în jurul cercetărilor noastre, mai ales înainte ca obiectivul ce ni l-am propus să fie atins. Adesea, o asemenea publicitate ne stinghereşte munca.

— La nevoie, ştiu să tac…

Emil Pravăţ nu răspunse. Se simţea stânjenit. Era amfitrion şi se jena să spună oaspetelui său că nu poate pune prea mult temei pe tăcerea unui om care se poartă ca Dinu Romanescu şi care pe deasupra e reporter de meserie.

Cam la aceiaşi lucru se gândeau şi ceilalţi, în afară de Ileana Coman, care, pe neaşteptate, veni în sprijinul ziaristului:

— Părerea mea este că nu trebuie să-l judecăm prea aspru pe tânărul nostru prieten şi că merită să discutăm propunerea ce ne-a făcut-o. Dacă se angajează să păstreze tăcerea asupra cercetărilor noastre – bineînţeles până îi vom da dezlegarea –, nu văd de ce nu ne-ar putea însoţi. Nu trebuie să uităm nici faptul că presa noastră de astăzi nu aleargă după senzaţionalul ieftin, ci pune preţ pe informarea serioasă şi temeinică a cititorului. Chiar dacă unii din reprezentanţii ei, aici Ileana se întoarse zâmbind spre Dinu Ronvanescu, folosesc câteodată metode cam ciudate de investigaţie.

Ziaristul zâmbi şi el către aliata sa atât de neaşteptată. Crezu un moment că e pe cale să câştige bătălia, dar îşi dădu repede seama că ceilalţi nu împărtăşeau părerea Ileanei Coman. Îndeosebi Stela Şoimu se dovedi a fi categoric împotriva participării ziaristului la cercetările ce urmau să fie întreprinse.

— Am o propunere, zise profesorul Coman, după ce discutară câteva minute în contradictoriu. Deoarece am pierdut şi aşa destul timp şi ora e înaintată, cred că ar trebui să terminăm întâi cu discutarea amănuntelor expediţiei noastre. După aceea o să decidem dacă tovarăşul Romanescu ne va însoţi sau nu.

Se întoarse către ziarist:

— Mâine dimineaţă, la ora 9, mă găseşti la Biblioteca Academiei. Îţi voi comunica acolo ce hotărâre am luat.

Dinu Romanescu înţelese că nu mai era nimic de făcut. Îşi luă rămas bun şi porni spre ieşire. La poartă, Emil Pravăţ, care-l conducea, îi spuse cu o sclipire de ironie în ochi:

— Restul discuţiei noastre se va consuma cu fereastra închisă şi perdelele trase.

— De ce? făcu reporterul cu o privire nevinovată.

— Ca să salvez garoafele ce mi-au mai rămas.

În tonul cu care au fost spuse aceste cuvinte nu se mai desprindea

însă niciun fel de pică. Poate numai o uşoară amărăciune…

În stradă, Dinu Romanescu îşi aprinse o ţigară şi porni îngândurat spre centrul oraşului. Pe Calea Dorobanţi intră din nou în grădina-restaurant unde cinase cu două ore mai devreme şi ceru o sticlă cu bere. Şi acelaşi ospătar îl auzi murmurând:

— … meteoriţi… azteci… Tunguska… Montezuma…

Nici de data aceasta bietul om – care nu auzise niciodată de vijeliosul râu siberian sau de strălucitul rege din Tenochtitlan – nu lăsă să se vadă vreun semn de mirare. Îşi dăduse seama cu cine are de-a face încă de la prima întâlnire cu ciudatul client…

După câteva minute, Dinu Romanescu sări în picioare ca sub imboldul unei inspiraţii subite. Plăti berea din care nu băuse nici jumătate şi se instala în autobusul care ducea spre redacţia ziarului.

Secretarul de noapte ridică uimit capul când îl văzu intrând.

— Ce cauţi aici la ora asta? Credeam că te pregăteşti de plecare.

— Plec abia mâine. Acum am nevoie de cheia de la bibliotecă.

— La ora asta?! Nu poţi aştepta până dimineaţa?

— Nu. E foarte urgent.

Celălalt scotoci prin sertar şi-i întinse cheia.

În pragul uşii, Dinu Romanescu se întoarse şi întrebă:

— Nu cumva poţi să-mi recomanzi unele lucrări în care să fie vorba de meteoriţi?

Bătrânul secretar de redacţie rămase cu ochii holbaţi deasupra ochelarilor, care alunecaseră pe vârful nasului. Sprâncenele i se arcuiseră ca două mari semne de întrebare. Pe urmă dădu din umeri şi – fără să răspundă – se adânci în lectura ultimelor telegrame sosite în cursul serii.

Toată noaptea, Dinu şi-o petrecu în bibliotecă citind tratate de geologie şi de astronomie, cărţi şi broşuri de ştiinţă popularizată.

Bibliotecarul îl găsi dimineaţa dormind la masă, cu capul pe o carte deschisă.

— Cât e ceasul? bolborosi reporterul pe jumătate încă adormit.

— E trecut de opt. Dar…

Bibliotecarul nu apucă să termine, că Dinu se şi repezise pe uşă afară, coborând scările în goană. Celălalt dădu din umeri şi se apucă să strângă cărţile răspândite pe masa la care citise reporterul. Cu acest prilej observă că Dinu Romanescu dormise pe o carte ce trata despre cucerirea Americii de către spanioli. Capul i se odihnise pe pagina care reproducea o fotografie a templului soarelui din Tenochtitlan, iar în jurul buzelor cărnoase ale zeului Quetzelcoatl, dăltuit în piatră, parcă flutura un zâmbet batjocoritor…

Cam, pe la ora opt şi jumătate, Dinu năvăli ca o furtună în magazinul de florărie de pe Bulevardul Ana Ipatescu, şi, puţine minute mai târziu, un comisionar părăsea magazinul ducând o lădiţă pe

adresa geologului Emil Prsavăţ. După cum reieşea din factură, în lădiţă se aflau 100 de răsaduri de *Dianthus caryophyllus*, adică de garoafe, cum se spune în graiul cel de toate zilele.

La ora nouă reporterul se întâlni cu profesorul Paul Coman în fumoarul Bibliotecii Academiei, după cum se înţeleseseră.

— Nu putem da urmare rugăminţii ce ne-ai făcut, îi spuse profesorul. Îmi pare rău, adăugă văzând mutra nenorocită pe care o făcea reporterul, că-mi revine sarcina neplăcută să-ţi anunţ aceasta.

— Nu există nicio posibilitate de a reveni asupra hotărârii?

— Nu. Pot însă să te anunţ că, de comun acord, am decis ca dumneata să fii primul pe care-l vom informa, în amănunţime, asupra felului cum au decurs cercetările noastre. Bineînţeles, în cazul că vom avea succes, ceea ce este – după cum ţi-am mai arătat – îndoielnic.

Dinu Romanescu părea că nu mai ascultă ce-i spunea profesorul Coman. Un observator superficial ar fi crezut că toată atenţia i se concentrase asupra unor tablouri din perete, pe care le privea foarte absorbit. Erau reproduceri ale unor chipuri de voevozi.

— Te interesează înfăţişarea lui Alexandru Lăpuşneanu? întrebă zâmbind profesorul, care-i urmărise privirea.

Ziaristul izbucni în râs, un râs sincer, nereţinut, care-i câştigase de multe ori, din prima clipă, simpatia celor cu care venea în contact:

— Ai ghicit, tovarăşe Coman. Chiar la Alexandru Lăpuşneanu mă gândeam.

Câteva clipe după aceea, cei doi îşi luau rămas bun cu o strângere de mână. Ziaristul se îndreptă spre ieşire, iar savantul se întoarse în sala manuscriselor, la cercetările sale.

Când îi spusese profesorului că se gândea la Alexandru Lăpuşneanu, reporterul nu minţise. Trecuse însă sub tăcere un amănunt, anume că nu se gândise la înfăţişarea, la personalitatea sau la faptele de arme ale voevodului moldovean, ci la acel pasaj din nuvela lui Costache Negruzzi în care Lăpuşneanu spune vornicului Moţoc, venit să-l anunţe că nu-l vrea domn norodul: „Dacă voi nu mă vreţi, eu vă vreau”.

Probabil că aceste gânduri l-ar fi interesat destul de mult pe profesorul Paul Coman, deoarece erau în strânsă legătură cu călătoria şi cercetările la care urma să participe…

La redacţie, unde Dinu Romanescu trecu să-şi facă formele de deplasare, i se spuse că-l aşteaptă de mai multă vreme un bătrân cu o scrisoare. Omul nu voise să lase plicul, pretinzând că a primit dispoziţia să i-l dea personal.

În birou găsi pe bătrân şezând pe un colţ de scaun, cu pălăria veche vânătorească în mână.

— Dumneata eşti moş Simion, nu? Moş Simion din Valea Brebilor.

Bătrânul clătină trist capul şi scoase din mâneca hainei vechi un

plic, pe care-l întinse ziaristului.

Faţă de ultimele evenimente la care participase, Dinu aproape că uitase de prietenul său Alfred Opran. Deschise cu o mişcare rapidă plicul. Erau numai câteva rânduri:

„Tânărul pacient a fost consultat de specialişti. Analizele au dovedit că suferă de distrugerea lentă şi continuă a organelor formatoare de sânge din măduva osoasă, în oasele sale s-au identificat stronţiu şi bariu radioactivi în mare concentraţie, iar în glanda tiroidă cantităţi destul de însemnate de iod, de asemenea radioactiv.

Scuză-mă că nu-ţi pot da lămuriri suplimentare, dar sunt extrem de grăbit.

A. Opran"

Dinu rămase o vreme pe gânduri. Între timp, moş Simion se ridicase să plece. Învârtea, încurcat şi trist, pălăria în mână. Voia parcă să spună ceva.

— Când ţi-a dat scrisoarea? îl întrebă reporterul pe bătrân.

— Azi dimineaţă. Să tot fie vreo două ore de atunci.

— Unde e acum? Trebuie să-l văd neapărat.

Moş Simion dădu din umeri:

— Tovarăşul doctor a plecat. Când mi-a dat scrisoarea îl aştepta maşina să-l ducă la aeroport, la avionul sanitar.

Reporterul fluieră prelung.

— Spunea, adăugă bătrinul, că nu ştie precis când se întoarce la Valea Brebilor. Eu, adaugă el trist, mă întorc singur.

Dinu îi strânse mâna:

— Îmi pare rău că s-a întâmplat aşa cu nepotul dumitale.

Bătrânul lăsă capul pe piept, cu ochii umezi.

— Scrie aici, întrebă arătând scrisoarea, de ce suferă?

— Scrie, moş Simioane. Să ai încredere în medicii noştri. O să-l vindece.

— Pot să iau scrisoarea?

Reporterul şovăi o clipă, apoi întinse bătrânului plicul fără să spună vreun cuvânt. Acesta îşi luă rămas bun şi ieşi.

Dinu rămase in birou, gânditor. „Cazurile de la Valea Brebilor” – murmură el. „Să fi avut Alfred dreptate?“. Se repezi la uşa şi strigă după batrân, care tocmai intra în ascensor:

— Ne vom vedea curând, moş Simioane, mai curând decât crezi!

CAPITOLUL AL CINCILEA

unde aflăm conţinutul scrisorii pe care Viktor Petrovici Nikitin din Pulkovo i-a trimis-o lui Joachim Hieronymus Schmetterling din Sibiu

Aşezat la biroul său, Dinu Romanescu „rumega” cele aflate. Fu întrerupt – în această operaţie căreia el îi dădea o atât de mare importanţă – de sunetul telefonului. Spre uimirea lui, reporterul recunoscu vocea Ilenii Coman:

— Trebuie neapărat să te văd înainte de plecare, îi spuse soţia profesorului. Am o comunicare importantă pentru dumneata.

Dinu nu mai zăbovi, şi „Pobeda” redacţiei îl lăsă în câteva minute la locuinţa soţilor Coman.

— Cred că ştii, îi spuse ea, că sunt bună prietenă cu Stela. Aseară, după ce am plecat de la mica noastră întrunire, Stela, cu care am mers împreună spre casă, mi-a spus că-i pare rău că a fost cam aspră cu dumneata.

— Nu-mi vine să cred că a spus una ca asta.

— Şi totuşi a spus-o. Impresia mea e că ţine mult la dumneata, deşi n-o prea arată.

Dinu se prefăcea indiferent, dar cele spuse de Ileana Coman îi făceau plăcere:

— I-am cerut de câteva ori să devină soţia mea şi…

— Ştiu. Mi-a spus totul.

Cu mâinile în buzunare, Dinu începu să se plimbe îngândurat prin

cameră, după obiceiul lui. Pe urmă se întoarse spre Ileana:

— Asta era comunicarea cea importantă pe care voiai să mi-o faci?

— Oare nu-i destul de importantă?

— Ba da. Cel puţin pentru mine. Dar nu cred că numai pentru aceasta mi-ai telefonat. Am impresia că mai e ceva.

Ileana nu răspunse imediat. Se gândi puţin, pe urmă spuse:

— Te-aş ruga să nu te mai plimbi ca un leu în cuşcă. Îmi place ca atunci când vorbesc cu cineva să-l privesc în faţă.

Dinu se aşeză, docil, în fotoliul său.

— Aş prefera, zise, să-mi vorbeşti despre meteoriţi şi despre azteci.

— Despre azteci?! se miră gazda. N-are niciun rost să ne pierdem vremea vorbind despre azteci. Meteoriţii, da, asta e cu totul altceva.

Celălalt rămase o clipă descumpănit.

— Cum, aztecii n-au niciun rol în expediţia dumneavoastră? Nici templele soarelui, nici regele Montezuma?

— Niciun rol.

— Atunci mi-am pierdut jumătate noapte de pomană.

— Se poate, râse Ileana. În orice caz, de aici trebuie să tragi concluzia, tovarăşe reporter, că nu tot ce poţi auzi cocoţat pe o scară este şi folositor.

— Cealaltă jumătate de noapte mi-am petrecut-o însă citind despre meteoriţi.

Ileana Coman se ridică şi – apropiindu-se de birou – începu să scotocească prin sertare:

— E adevărat că nu te-am chemat aici numai pentru a-ţi comunica ce mi-a spus Stela aseară, deşi nu mă îndoiesc că te interesează. Îţi voi aduce şi alte lucruri la cunoştinţă şi cred că nu mă înşel apreciind că şi acestea te vor interesa foarte mult. Cele ce-ţi voi spune acum sunt legate de cercetările noastre şi de expediţia la care pornim peste câteva ore. Ţin să adaug că nu am cerut aprobarea celorlalţi ca să-ţi dezvălui cele ce vor urma şi că o fac din iniţiativă proprie. Am încredere în discreţia dumitale şi sunt sigură că n-ai să înşeli această încredere, folosind informaţiile ce ţi le voi da în scopuri care ar putea să ne dăuneze.

Reporterul clătină capul fără să spună vreo vorbă.

Între timp Ileana, care găsise ce căuta, se apropie de fotoliul lui Dinu, ţinând în mână un dosar destul de voluminos, pe care însă nu-l deschise încă.

— Te vei fi mirat poate, continuă ea, ce căutăm noi, Paul şi cu mine, care ne ocupăm cu cercetări în domeniul istoriei, în tovărăşia unui geolog şi a unei chimiste. Oricât ţi s-ar părea de curios, în cazul de faţă domeniile noastre se întâlnesc. Pe baza unor documente găsite de noi în cursul unor cercetări istorice, geologul Pravăţ şi chimista Şoimu vor reuşi, poate, să facă unele descoperiri destul de interesante

în domeniul lor de activitate.

Ziaristul asculta cu cea mai mare atenţie. Ar fi vrut să-şi scoată carnetul de reporter şi creionul, dar ştia din experienţă că oamenii au reticenţe faţă de ziariştii care iau note când li se vorbeşte…

— În primăvara aceasta, urmă gazda, m-am deplasat la Sibiu, pentru a studia unele documente privind o lucrare despre relaţiile culturale ale Rusiei cu Principatele Române în prima jumătate a secolului al XlX-lea. Paul lucrează de mai multă vreme la această temă. Materialul despre Moldova şi Ţara Românească era pregătit şi numai unele date privind Principatul Transilvaniei trebuiau completate. Am lucrat câteva zile la Muzeul „Bruckenthal“ şi – cu ajutorul cercetătorilor de acolo – am reuşit să găsesc ceea ce ne lipsea, precum şi unele documente inedite, cât se poate de interesante.

— Cunosc muzeul, interveni Dinu. În 1953, când s-au împlinit 150 de ani de la moartea lui Samuel von Bruckenthal, am vizitat galeriile unde, dacă mai ţin bine minte, pictorii olandezi şi flamanzi sunt strălucit reprezentaţi prin van Eyck, Memling, Teniers, Bruegel.

— Văd că eşti bine informat, făcu Ileana, fără să poată reţine o nuanţă de uimire în glas.

— Am scris un reportaj despre Muzeul „Bruckenthal“.

— Mă întreb dacă există vreo temă despre care n-ai scris un reportaj.

— Ba da, există. Despre meteoriţi n-am scris încă.

Ileana râse din toată inima.

— Să sperăm, zise apoi, că în curând vei avea prilejul să umpli şi acest gol din activitatea dumitale de ziarist.

— Să speram, făcu şi celălalt laconic.

— Noi, cei care ne ocupăm cu cercetări în domeniul istoriei, continuă ea, vizităm mai puţin galeriile de tablouri ale Muzeului „Bruckenthal” şi zăbovim mai mult în bibliotecă, unde, pe lângă zecile de mii de volume, se găsesc numeroase documente şi manuscrise, unele de o valoare excepţională. Un asemenea document este şi acesta.

Scoase din dosar câteva file dactilografiate:

— Este traducerea unei scrisori datate în 24 iulie 1834 şi adresate de savantul rus Viktor Petrovici Nikitin din Putkovo lui Joachim Hieronymus Schmetterling, custode al Muzeului „Bruckenthal“.

Ziaristul întinse mâna să ia copia, dar Ileana o feri:

— Înainte de a lua cunoştinţă de conţinutul scrisorii, cred că trebuie să-ţi dau unele lămuriri asupra autorului, ca şi asupra celui căruia îi este adresată. Viktor Petrovici Nikitin a fost astronom, geograf, geolog şi naturalist. Nu e un nume prea cunoscut, dar l-a purtat un om cinstit şi muncitor, unul dintre miile de savanţi modeşti care şi-au închinat viaţa cercetărilor ştiinţifice. A studiat tundra

siberiană, descoperind şi cercetând unele specii, până atunci necunoscute, de licheni; a făcut două călătorii în Asia Centrală, studiind formaţiile geologice din regiunea lacului Baikal şi izvoarele fluviilor Angara. Lena şi Vitim: sub conducerea lui F. F. Bellingshausen. A participat la marea expediţie de pe vasele „Vostok" şi „Mirnâi", care în 1821 a explorat Antarctica; în sfârşit, lucrând la Observatorul astronomic din Pulkovo, a făcut unele studii interesante asupra nebuloaselor spirale şi a sistemului galactic.

— S-a ocupat şi de meteoriţi? întrebă Dinu.

— Da, s-a ocupat şi de meteoriţi. Ajungem numaidecât şi acolo; să-ţi prezint mai întâi pe Joachim Hieronymus Schmetterling. Istoric, filolog şi etnograf. Bruckenthal, guvernatorul austriac al Transilvaniei, îl adusese de la Viena – unde, deşi tânăr, se remarcase prin cercetările sale – şi-l numise secretarul său. Încă înainte de moartea bătrânului colecţionar, galeriile, colecţiile, biblioteca şi arhiva cu documente au devenit muzeu, având ca custode pe Schmetterling. Acesta din urmă, nu era bine văzut de casa imperială şi de savanţii „oficiali" chezaro-crăieşti, pe de o parte fiindcă îşi exprimase simpatia faţă de revoluţia franceză şi cuceririle ei democratice, pe de altă parte fiindcă studiile sale de istorie şi în domeniul folclorului au fost folosite de mişcările revoluţionare ale popoarelor ce se aflau sub dominaţia habsburgilor. Pentru toate acestea, Schmetterling a preferat să rămână la Sibiu, acceptând postul ce-i fusese confirmat, prin testament, de Samuel von Bruckenthal.

— Schmetterling s-a ocupat şi el de meteoriţi?

Ileana Coman începu să râdă:

— Încă o dată admir tenacitatea cu care urmăreşti ceea ce te interesează. Ai să fii poate uimit să afli că istoricul, filologul şi etnograful Schmetterling s-a ocupat, totuşi, şi de meteoriţi. Să citim scrisoarea ce i-a trimis-o Viktor Petrovici Nikitin şi vom vedea cu ce prilej. E redactată în limba germană. Iată traducerea ei:

Pulkovo, 24 iulie 1834.

Stimate domnule Schmetterling,

Am primit amabila dumneavoastră scrisoare, precum şi studiul „Opt centre de exploatare a aurului în Dacia Traiana. Contribuţii la studiul metodelor de extragere şi prelucrare a metalelor în secolele I şi II". Este o lucrare cât se poate de interesantă şi atât eu cât şi colegii cărora le-am pus-o la dispoziţie am apreciat scrupulozitatea şi probitatea ştiinţifică pe care le-aţi folosit în redactarea ei…

Ileana se opri şi răsfoi gânditoare traducerea dactilografiată a scrisorii.

— După această introducere, spuse, urmează câteva consideraţii

asupra lucrării, amănunte de ordin tehnic, care nu interesează tema noastră. Ultima parte însă se referă, după cum vei vedea, la meteoriţi.

— În sfârşit! murmură reporterul.

Tânăra continuă lectura, reţinându-şi cu greu zâmbetul:

În încheierea scrisorii mele ţin să vă aduc la cunoştinţă unele observaţii făcute de noi în seara zilei de 29 iunie crt. la staţiunea meteorologică de pe lângă observatorul nostru. La ora 21 şi 55 de minute am zărit pe firmament o lumină strălucitoare îndreptându-se în direcţia sud-sud- vest, la o înălţime pe care am apreciat-o în jurul a 500 de kilometri. Lumina a durat aproximativ 20 de secunde şi era însoţită de o coadă ce mergea subţiindu-se şi având o culoare roşiatică. După presupunerile noastre, nu este vorba de o cometă, ştiut fiind că lumina cometelor este mată, liniştită şi durabilă, ci de un meteorit. Această presupunere a fost adeverită de observaţiile făcute la Staţiunea Sommerheidenweg de lângă Viena, cu care suntem în corespondenţă şi unde, de asemenea, meteoritul a fost observat. Comparând datele de la Pulkovo cu cele de la Sommerheidenweg, am putut întocmi – cu oarecare aproximaţie – traiectoria meteoritului. Vă trimit alăturat schiţa.

Ileana întinse ziaristului o filă pe care era reprodusă schiţa lui Nikitin:

— Paul a copiat-o, şi unul dintre prietenii noştri, care lucrează la Observatorul astronomic din Bucureşti, ne-a tradus şi explicat termenii tehnici.

Dinu Romanescu se uită câtva timp la desen, îl întoarse pe toate laturile, apoi dădu din umeri:

— Mărturisesc că nu pricep mare lucru.

— Nici noi n-am prea înţeles, dar după ce prietenul nostru ne-a dat câteva explicaţii, ne-am dat seama că nu e chiar atât de complicat. Traiectoria meteoritului e arătată prin săgeată, în raport cu steaua polară, care e socotită fixă, şi cu ajutorul unor constelaţii ca Perseu, Casiopeia şi Cefeu; e vorba de poziţiile ce le aveau aceste stele ale emisferei nordice în noaptea de 29/30 iunie 1834, poziţii care se schimbă în raport cu calendarul. După câte am înţeles din explicaţiile ce mi-au fost date, pentru orice astronom este treabă de câteva minute ca să reconstituie harta cerească din noaptea respectivă şi să stabilească astfel drumul meteoritului nostru.

— Văd, făcu ziaristul urmărind cu interes indicaţiile de pe schiţă că traiectoria meteoritului se termină în Carpaţii vestici.

— Da. De altfel, continuarea scrisorii lui Viktor Petrovici Nikitin

lămureşte şi acest punct:

Vă veţi întreba, desigur, de ce vă aduc la cunoştinţă toate acestea. Motivul e simplu: după calculele noastre, meteoritul a căzut în Transilvania, nu departe de oraşul dumneavoastră. Aproximaţiile cu care am lucrat nu sunt prea mari şi cred că nu mă înşel.

Părerea mea este că meteoritul nu a explodat înainte de cădere, cum se întâmplă adesea. O asemenea explozie nu ne-a fost adusă la cunoştinţă nici nouă şi nici colegilor noştri austrieci de la Sommerheidenweg. În afară de aceasta, suntem de părere că meteoritul avea dimensiuni destul de mari, iar culoarea roşiatică a cozii ne îndreptăţeşte să presupunem că în compoziţia sa intrau părţi dense de metale grele.

O coincidenţă fericită a făcut ca, de curând, la staţiunea meteorologică de pe lângă observatorul nostru să se efectueze experienţe cu un aparat nou, care face posibilă observarea spectrelor unor stele cu luminozitate ridicată. Aparatul a fost construit de tehnicienii noştri pe baza indicaţiilor primite de la profesorul Joseph von Fraunhofer – ale cărui cercetări asupra spectrului solar şi a spectrului stelelor fixe vă sunt probabil cunoscute – şi cu ajutorul unor lentile speciale pe care le-am comandat de la opticianul Georg Merz din Műnchen. Unul dintre colaboratorii noştri a putut să urmărească, din întâmplare, vreme de câteva secunde, spectrul meteoritului şi a constatat că prezenta linii ale unor metale grele încă necunoscute, în genul spectrelor cozilor de cometă din grupa a treia.

Pentru toate acestea, cred că o expediţie în regiunea unde a căzut meteoritul ar putea duce la descoperiri interesante. Vă autorizez să aduceţi la cunoştinţa geologilor şi naturaliştilor din ţara dumneavoastră conţinutul scrisorii mele, pentru a încerca să-i câştigaţi în favoarea unei asemenea expediţii ştiinţifice. Regret din suflet că vârsta mea înaintată şi lucrările de care sunt actualmente absorbit mă împiedică să vin în frumoasa Transilvanie şi să particip la eventualele cercetări. Vă voi rămâne încă o dată îndatorat dacă mă veţi ţine la curent cu activitatea dumneavoastră legată de această chestiune.

Cu deosebită stimă V. P. Nikitin

După ce Ileana Coman termină lectura scrisorii, câteva clipe domni tăcerea.

— Schmetterling a organizat expediţia? întrebă într-un târziu Dinu Ronianescu.

— Nu. Sau, în orice caz, nicăieri nu se pomeneşte de o asemenea expediţie. Dacă ar fi avut loc – şi mai ales dacă ar fi fost încununată de succes –, cu siguranţă că s-ar fi menţionat acest lucru în unele tratate sau măcar în ziarele vremii. Dar n-am găsit absolut nimic.

— Credeţi că expediţia dumneavoastră are şanse de reuşită? Au trecut aproape 130 de ani de la căderea meteoritului, presupunând că

a căzut într-adevăr, şi n-a explodat în aer…

— Ştiu eu?! Nu mă prea pricep în astrofizică. Emil Pravăţ şi Stela sunt optimişti. Cât despre Paul, e un excursionist pasionat; a lucrat mult în ultimul timp şi crede, pe drept cuvânt, că două-trei săptămâni de vacanţă în munţi n-o să-i strice de loc.

Dinu Romanescu se sculă şi începu să se plimbe cu paşi mari prin cameră. Apoi se opri în faţa Ilenii:

— Drept să-ţi spun, nu prea văd însemnătatea deosebit de mare a cercetărilor voastre. Dacă o să descoperiţi într-adevăr locul unde a căzut meteoritul, pot să scriu un mic reportaj de trei sferturi de coloană. Asta-i tot. Am impresia că faceţi din ţânţar armăsar.

Ileana nu răspunse imediat. Privi un timp desenul geometric simplu al covorului. Apoi ridică privirea şi spuse încet:

— Mai este ceva… ceva ce nu ţi-am spus încă.

—?!?

— Emil Pravăţ crede – şi Stela împărtăşeşte această părere – că meteoritul căzut în apropiere de Sibiu şi are în compoziţia sa un procent ridicat de elemente radioactive.

CAPITOLUL AL ŞASELEA

în care un tânar colindă valea Urieşului, punând întrebări ciudate, iar moş Simion povesteşte copiilor legenda Muntelui Mălina

Câteva zile mai târziu, într-un compartiment de clasa întâi al trenului de linie îngustă care pleacă dimineaţa, puţin după ora şase, dintr-un mic târg de lângă Sibiu, se afla un tânăr cu canadiană verzuie de doc şi un basc cocoţat pe vârful capului. Drept bagaj avea un sac de drum din acelaşi material cu canadiana, prins cu o curea, pentru a putea fi purtat pe umăr, și închis cu două catarame de piele.

Tânărul părea foarte interesat de peisajul ce defila pe fereastra compartimentului ca pe ecranul unui televizor. Admiră sclipirile jucăuşe ale răsăritului de soare în apa limpede şi iute a Urieşului; apoi serpentinele repezi în care drumul îngust de fier părea a se împleti cu albia râului şi cu şoseaua prăfuită, pe care – cu toată ora timpurie – circulau convoaie de camioane.

Când trenul se angajă pe valea îngustă, străjuită de pereţi stâncoşi masivi, ce duce spre Bîra, tânărul desfăcu cataramele sacului şi scoase o hartă, pe care începu s-o studieze. Apoi verifică unele date – ce reieşeau, pare-se, din studiul hărţii – cu altele dintr-un carnet de notiţe plin cu un scris mărunt şi regulat, pe care-l găsi după ce se căută prin toate buzunarele.

Câteva minute după ora şapte, când trenul intră în gara Bîra, tânărul coborî:

— Câţi kilometri sunt până la Roiştea? întrebă pe un impiegat de la calea ferată, în uniformă, cu şapcă roşie, pe care-l găsi pe peron.

Omul cu şapcă roşie salută:

— Şase. Mergeţi de-a lungul şoselei în direcţia sud.

Tânărul se aşternu voiniceşte la drum, şi înainte de a se împlini un ceas se afla pe uliţa principală a Roiştei.

Cititorul se va mira, poate, aflând ce treburi importante l-au adus pe tânărul cu canadiană şi basc prin părţile acelea: întâi s-a plimbat pe uliţă căscând gura la oamenii care treceau spre piaţa din mijlocul comunei; apoi a scos un aparat fotografic şi a făcut câteva poze unei tinere îmbrăcate în portul caracteristic regiunii, cu fota şi cămaşa împodobită cu blană şi părul pieptănat în coc înalt, ca o coroană; după ce a fotografiat şi Muntele Piatra Ţuguiată, la poalele căruia se întinde

satul, a întrebat pe câţiva locuitori ce înălţime are muntele respectiv; faptul că fiecare i-a dat altă cifră nu păru nici să-l mire, nici să-l indispună; mai zăbovi vreo jumătate de ceas în piaţă – era zi de târg la Roiştea –, asistă cu mult interes la tocmeala unei perechi de vite, apoi… făcu cale întoarsă.

La gară ajunse tocmai la timp ca să prindă trenul următor, care pleca pe la 11. Îl salută ca pe un vechi cunoscut pe impiegatul cu şapcă roşie şi se urcă într-unul dintre vagoanele trenului. Aici scoase iar harta, verifică unele date cu notiţele din carnetul său, iar puţin înainte de ora 12 coborî în staţia următoare.

Şi aici tânărul nostru se purtă întocmai ca şi în gara Bîra. După ce se interesă de drumul ce duce la Peştera Piscului, o porni la drum, grăbit de parcă ar fi avut treburi deosebit de importante şi urgente, trecu prin comună fără să se oprească, la cooperativa din Sarica de Sus îşi cumpără ceva de-ale gurii, apoi făcu câteva fotografii ale Muntelui Mânza şi urcă spre peşteră, unde stătu vreo două ceasuri privind, dus pe gânduri, izvoarele din care ţâşneşte apa la intervale regulate. Seara l-a apucat în Salcia de Jos, sat de moţi, unde înnoptă, după ce fixă pe peliculă cămăşile cu mâneci foarte largi şi broderii bogate, bluzele strânse în şireturi şi fotele largi, roşii, caracteristice regiunii.

A doua zi dimineaţa, tânărul cu canadiană şi basc vizită Cascada Turcului, apoi se întoarse la Salcia, unde ajunse la timp pentru a prinde trenul. Trecu prin defileurile înguste, unde apa Urieşului se învolburează şi spumegă printre stâncile înnegrite şi pleşuve, apoi coborî în mica gară Vulpeni, nu înainte de a fi verificat datele din hartă cu cele de pe nelipsitul lui carnet de notiţe.

Pentru a treia oară, călătorul nostru ceru concursul unui slujbaş al drumului de fier. Numai că, de data asta, se dovedi a nu fi preocupat exclusiv de frumuseţile turistice şi de portul naţional, ci şi de hanul vechi din secolul trecut, aflător în apropierea satului. După ce căpătă lămuririle cerute, se îndreptă într-acolo şi ceru să fie găzduit două zile.

Şi aici tânărul nostru desfăşură o activitate foarte vie, care însă nu părea să aibă nicio ţintă precisă. În prima zi se căţără pe Muntele Mora şi – de la înălţimea celor peste 1.800 de metri ai vârfului – studie vreme de câteva ceasuri, cu ajutorul unui binoclu, împrejurimile. Seara, la han, se interesă de şcoala care funcţionase, cu peste 100 de ani în urmă, în incinta hanului. A doua zi colindă satele Puşca, Bistreni şi cele câteva cătune cu case răzleţite pe coastele deluroase ale văii Urieşului, punând tot felul de întrebări ciudate oamenilor pe care-i întâlnea.

Pe un ţăran bătrân, care se întorcea cu un sac de merinde şi un topor de la pădure, îl întrebă:

— Spune, bade, bunicul dumitale nu-ţi povestea de un cutremur

care a avut loc, cu multă vreme în urmă, prin părţile astea?

Iar de la câteva femei, care înălbeau nişte pânză pe pietrele de pe malul Urieşului, voi să ştie:

— Dârsta lui loan Postăvarul unde se afla? Aţi mai apucat-o? Se mai cunosc urmele pivelor?

Pe cel mai bătrân locuitor al satului, un unchiaş gârbovit, care se pregătea să sărbătorească 100 de ani de când se născuse, îl întrebă:

— Te născuseşi când a fost spânzurat pentru ultima oară vreun ţăran revoltat din comună? Poate îţi povestea tatăl dumitale sau bunicul. Execuţiile aveau loc în piaţa satului, nu? În faţa primăriei…

Până la urmă, ţăranii cumsecade din Puşca şi din Bistreni începură să creadă că tânărul e puţin cam scrântit la minte şi, când trecea pe uliţa mare a satului, fetele îşi dădeau coate, chicotind. Ca urmare a întrebărilor năstruşnice pe care le punea, reuşi să se facă şi oarecum suspect, şi – în dimineaţa celei de-a treia zile – după ce-şi luase rămas bun de la oamenii din Vulpeni şi plătise pentru găzduire, fu oprit de un miliţian care-i ceru, politicos, să se legitimeze.

Tânărul nostru nu păru de loc descumpănit şi scoase la iveală o legitimaţie din care reieşea că se numeşte Dinu Romanescu şi că este reporter la un ziar din capitală.

Miliţianul se declară mulţumit, apoi întrebă pe tânărul cu canadiană şi basc dacă îi poate fi de folos cu ceva.

— Să-mi arăţi drumul cel mai scurt până la Valea Brebilor, răspunse acesta, iar reprezentantul ordinei publice se conformă întocmai, dând o descriere amănunţită a potecilor care treceau din valea Urieşului, printre culmile împădurite ale munţilor, spre satul de la poalele Mălinei.

Aşa se face că a patra zi după ce ajunsese în valea Urieşului şi la o săptămână de la plecarea din Bucureşti, reporterul Dinu Romanescu – căci tânărul cu canadiană şi basc, care-şi consulta atât de frecvent carnetul de notiţe, era într-adevăr vechea noastră cunoştinţă – porni cu pas voinicesc spre Valea Brebilor. Cât despre îndeletnicirile la care ziaristul nostru s-a dedat în cele patru zile petrecute în valea Urieşului, despre însemnările din carnet şi harta din sacul său de voiaj şi despre întrebările ciudate pe care le punea oamenilor de prin partea locului, cititorul să ne îngăduie ca, deocamdată, să le înregistrăm doar. Mai departe, ele vor căpăta o explicaţie din care se va vedea că ţăranii din Bistreni şi fetele care chicoteau nu aveau nicidecum dreptate socotindu-l pe reporterul nostru cam scrântit la minte…

Dinu Romanescu sosi în Valea Brebilor spre seară, după un drum destul de obositor, care durase mai mult de 10 ceasuri. La dispensar, unde întrebă de prietenul său Alfred Opran, i se spuse că acesta nu se întorsese încă de la Cluj; telegrafiase însă că va sosi a doua zi, împreună cu o comisie de medici, şi ceruse să se facă unele pregătiri

pentru cazarea lor. Reporterul întrebă de moş Simion şi fu îndreptat spre şcoala din sat.

— De la o vreme, îi spuse oficianta sanitară, de când i s-a îmbolnăvit nepotul, bătrânul petrece mare parte din timp cu copiii, îi învaţă jocuri, le spune poveşti…

În curtea şcolii, moş Simion stătea pe o buturugă, înconjurat de vreo zece copii. Nu observă că reporterul se apropiase, deoarece stătea cu spatele. Nici copiii nu observară, absorbiţi cu totul de povestea pe care le-o spunea bătrânul.

Dinu îşi rezemă sacul de voiaj de tulpina groasă a unui copac, se tolăni în iarbă şi ascultă povestea lui moş Simion cu cel puţin tot atâta interes ca şi copiii.

Bătrânul, care nu ştia că are şi un ascultător trecut cam de mult de vârsta copilăriei, povestea:

„Pe vremuri, cu mulţi, mulţi ani în urmă, Muntele Mălina nu era. În locul lui se întindea un codru des, cu brazi înalţi şi drepţi, care adăpostea căprioare zglobii, cerbi cu coarne stufoase, urşi pântecoşi, iepuri sprinteni şi tot felul de vietăţi. Şi se mai aflau în codrul acela un fel de veveriţe care se chemau brebi şi nu se căţărau prin copaci, ci îşi săpau vizuini în pământ, pe malul apelor. De aici vine numele satului nostru, de la aceste animale înrudite cu veveriţa şi cu sobolul, şi care astăzi au pierit.

În codrul acela trăia un pădurar sărman şi amărât. Singura-i bucurie era fata lui, pe care o iubea mai mult ca orice pe lume. Era o copilă negrăit de frumoasă, avea ochii ca mura, buzele ca cireşele coapte şi părul ca aurul îmbelşugat al holdelor. Şi când cânta, se lua la întrecere cu păsărelele, şi atunci toate vietăţile pădurii se opreau în loc s-o asculte.

Fata pădurarului – mi se pare că am uitat să vă spun că o chema Mălina – înţelegea graiul animalelor printre care crescuse şi era prietenă cu toate vietăţile codrului. La vederea ei, sălbăticiunile se îmblânzeau ca prin farmec. Urşii îi mâncau zmeura din palmă, iepurii cei fricoşi se gudurau pe lângă ea ca nişte căţei, cerbii şi căprioarele îi aduceau poame de pădure, păsărelele o învăţau cele mai frumoase cântece şi chiar mistreţii cei fioroşi se făceau blânzi ca mieluşeii. Darul acesta de a vorbi pe limba lor şi de a se împrieteni cu sălbăticiunile şi cu păsărelele îl căpătase Mălina de la zâna cea bună a pădurii. Că şi zâna o prinsese dragă pe fata pădurarului, pe Mălina cea frumoasă".

Moş Simion se opri şi scoase punga cu tutun negru. După ce răsuci o ţigară groasă, într-o linişte pe care o respectară toţi copiii, o aprinse şi continuă:

„Într-o noapte, pădurarul şi fata lui auziră că cineva bate la uşă. Bătrânul deschise şi văzu în faţa lui un tânăr în straie scumpe, cu haină de catifea cusută în fir de aur, cu cizme înalte şi căciulă din

blană rară. Peste mijloc avea încins un paloș cu mânerul încrustat în nestemate, şi în spatele lui, un cal roib, de toată mândreţea, frământa neîncetat pământul cu copita.

— Porunceşte, măria ta, se încovoie bătrânul în faţa acestui oaspete de seamă.

— Am rătăcit drumul, zise tânărul. Să-mi arate cineva cum să ies din codru.

— Vin eu, măria ta, şi bătrânul pădurar îşi luă toiagul de după uşă, pregătindu-se de drum.

Dar tânărul cel mândru, care de când intrase nu mai avea ochi decât pentru Mălina cea frumoasă, spuse:

— Tu eşti bătrân, iar eu sunt grăbit. Fata ta e tânără şi sprintenă. Ea îmi va fi călăuză.

Moşneagul nu avu încotro. Oftă şi-şi dădu încuviinţarea.

Fata porni înainte, iar tânărul, ţinind calul cel focos de căpăstru, după ea. Mălina cunoştea potecile ascunse ale codrului, ştia stâncile şi făgeturile, izvoarele şi poienile unde copilărise şi se simţea ca acasă. Către dimineaţă ajunseră la marginea codrului. Jos, în valea mănoasă, se zărea o cetate mândră, cu ziduri de cleştar şi turle poleite cu aur, care sclipeau de-ţi luau ochii în lumina răsăritului de soare. Curtea cetăţii era presărată cu fântâni cu apă limpede, în care se zbenguiau peştişori de toate culorile, iar împrejur se întindeau pajişti cu flori rare, al căror parfum te îmbăta, şi livezi de pomi cu fructe mari, zemoase.

— Eu sunt craiul acestei cetăţi, spuse tânărul. Cât am umblat în noaptea asta, te-am îndrăgit, Mălina. Ai să fii soţia mea şi vom trăi în palatul de cleştar cu turle de aur.

După ce spuse acestea, craiul o luă pe Mălina cea frumoasă pe roibul lui cel focos şi astfel intrară în cetate. În aceeaşi zi, crainicii vestiră în toată împărăţia despre nunta ce urma să aibă loc.

Zâna cea bună a pădurii îi dărui Mălinei, la nuntă, o cunună de flori săpate în nestemate: trandafiri din rubine roşii ca sângele, lăcrămioare din diamante strălucitoare, albăstrele din safire de culoarea cerului. Iar frunzele erau din smaralde verzi şi aveau pe ele boabe de rouă din perle scoase din fundul mărilor".

Bătrânul mai pufăi o dată din ţigară şi o aruncă, stingând-o cu tocul bocancului. În spatele lui, Dinu Romanescu, cu carnetul de noţite în mână, tăcea mâlc şi – când i se păru că unul dintre copii vrea să vorbească – dusa un deget la buze, făcându-i semn să tacă. Moş Simion continuă:

„A fost o nuntă care ţinu trei zile şi trei nopţi în şir, o nuntă cum nu s-a mai pomenit. În seara celei de-a treia zile, când nuntaşii se pregăteau să plece care de unde venise şi făceau mirilor urările de despărţire, se porni o furtună năpraznică. Întâi un vânt turbat care

mătura totul în calea lui, zgâlțâind sălbatic uşile şi ferestrele palatului. Apoi se făcu întuneric ca noaptea, şi începu să cadă grindina, cu bulgări de gheaţă cât pumnul, care acoperi pământul până la înălţimea unui om. Iar la urmă, deşi era în plină vară, se porni un viscol, cum nu se mai pomenise, cu troiene mari de zăpadă care îngheţau orice suflare.

Ce se întâmplase? Zmeul fioros, cu un singur ochi în frunte şi gură de căpcăun, aflase de nunta Mălinei cu craiul cetăţii de cleştar. Vestea stârnise mânia zmeului, care socotea să se însoare el cu Mălina cea frumoasă. Şi zmeul stârnise stihiile vânturilor sălbatice, ale grindinei ucigătoare şi ale viscolelor cu suflu geros de gheaţă.

În timp ce nuntaşii, speriaţi de întuneric şi furtună, se întrebau ce s-a întâmplat, vântul cel sălbatic sparse geamurile palatului de cleştar şi rupse uşile, deschizându-le larg, iar căpcăunul năvăli în sala meselor şi într-o clipită o înhăţă pe Mălina şi o duse cu el în peştera cu şerpi veninoşi care scot flăcări pe gură, unde îşi avea vizuina.

Craiul cel viteaz nu se pierdu însă cu firea. Văzând că mireasa îi fusese răpită, înţelesese că la mijloc era o nouă ticăloşie a zmeului.

Îşi puse platoşa, încinse paloşul şi încălecă roibul, pornind să se lupte cu fiorosul căpcăun. Îl ajutară toate vietăţile codrului, în frunte cu zâna cea bună a pădurii; îl ajutară urşii cei pântecoşi, iepurii urecheaţi, sprintenele căprioare şi păsărelele de la care Mălina învăţase să cânte. Îi arătară drumul spre văgăuna şerpilor, îi dădură sfaturi cum să lovească pe căpcăun şi să-l răpună.

Zmeul se înfurie tare şi prăvăli o stâncă uriaşă peste pădure, ca să pedepsească vietăţile care ajutau pe crai. Multe fură îngropate sub stâncă, iar celelalte, care scăpaseră, fugiră care încotro, răspândindu-se prin codrii învecinaţi. Numai brebii scăpară, având vizuinile săpate şi întărite în pământ. Căzând stânca cea uriaşă pe care o prăvălise căpcăunul, pământul se cutremură până în măruntaiele lui, şi în toata ţara se simţi, până departe, cât de aprigă era mânia căpcăunului.

Craiul cetăţii de cleştar nu se înspăimântă. Porni mai departe şi, în zorii zilei, ajunse la văgăuna zmeului. Acesta îşi trimise înainte şerpii veninoşi care scot flăcări pe gură şi ei înconjurară pe voinic. Atunci apărură din toate părţile brebii, mulţi ca frunza şi ca iarba, şi fiecare înhăţă câte un şarpe şi începu lupta.

Iar craiul cel viteaz se încleştă într-o luptă năpraznică, pe viaţă şi pe moarte, cu zmeul. Şi se luptară aşa din zori şi până în scară, şi iarăşi din seară până în zori, când voinicul îşi aminti că zâna cea bună a pădurii îl sfătuise să lovească pe căpcăun în singurul lui ochi. Făcu aşa cum îl învăţase zâna, şi zmeul se prăbuşi, scoţând un răcnet înfiorător, lovit de moarte.

Înainte de a muri, mai avu putere să-l blesteme pe viteazul mire al Mălinei şi-l preschimbă într-un munte de piatră. Este cel care se vede

de-aici, din satul nostru, şi care se cheamă Muntele Craiului"

Copiii întoarseră cu toţii capetele în direcţia indicată de degetul bătrânului şi priviră culmea însângerată de apusul soarelui. Văzuseră de nenumărate ori Muntele Craiului, dar de fiecare dată când ascultau povestea de la moş Simion îl priveau cu alţi ochi. Oare nu semănau stâncile albicioase cu o platoşă, iar piatra aceea ascuţită cu un paloş ridicat ca pentru luptă? Cât despre coama aceea prelungă şi împădurită, cu siguranţă că era spinarea roibului cel focos…

Mulţumit de privirile lacome ale copiilor, povestitorul urmă:

„Mălina cea frumoasă plânse mult când află blestemul care lovise pe craiul palatului de cleştar. Cu lacrimi în ochi se rugă de zâna cea bună a pădurii s-o preschimbe şi pe ea într-un munte, ca să poată sta în veci alături de cel pe care şi-l alesese mire. Până la urmă, zâna se milostivi de ea, şi aşa se născu Muntele Mălina, la poalele căruia se află satul nostru. Dacă vă veţi uita bine, veţi vedea că Muntele Craiului şi Muntele Mălina se leagă unul de altul, ca doi oameni care se ţin strâns îmbrăţişaţi.

Am uitat să vă spun că, în lupta cu şerpii cei veninoşi care scot flăcări pe gură, au pierit toţi brebii. De atunci nu se mai află prin părţile noastre aceste vietăţi, care înainte mişunau cu miile, dar de la ele îşi trage numele satul nostru.

Şi am mai uitat să vă spun că pe locul unde a murit zmeul s-a căscat o groapă fără fund, în care s-a scurs din ochiul lovit al căpcăunului o apă fierbinte, nespus de otrăvitoare. Şerpii veninoşi care au scăpat din lupta cu brebii s-au aciuat în groapa asta, căreia îi spune Cazanul, şi în nopţile întunecoase scot capetele şi varsă flăcări pe gură.

Pe fundul Cazanului este palatul de cleştar cu turle de aur, sunt toate bogăţiile craiului, tacâmurile încrustate în nestemate şi zestrea de rubine roşii, smaralde verzi şi safire albastre a Mălinei. Şi tot acolo sunt şi lacrimile vărsate de Mălina cea frumoasă, care şi-a pierdut mirele, şi care toate s-au preschimbat în mărgăritare.

Dar nimeni nu se apropie de apa blestemată şi otrăvită a Cazanului; ciobanii o ocolesc când pornesc cu oile la munte, iar vietăţile pădurii, urşii, iepurii şi căprioarele – prietenii Mălinei care au scăpat de stânca prăvălită de căpcăun peste codru – nu se adapă niciodată din apa veninoasă şi nici măcar nu se apropie de ea. Niciun peşte şi nicio gânganie nu poate trăi în apa aceea otrăvită, în afară de şerpii veninoşi, care, în nopţile fără lună, scuipă flăcări. Oamenii au poreclit-o Cazanul Dracului…''.

— Intersantă poveste! strigă Dinu Romanescu entuziasmat şi-şi închise nelipsitul carnet de notiţe, pe care stenografiase, cuvânt cu cuvânt, basmul lui moş Simion.

Bătrânul tresări şi se întoarse uimit.

Reporterul îl bătu vesel pe umăr:

— Ţi-am spus, moş Simioane, că o să ne revedem curând. După cum vezi, am avut dreptate. Chiar dacă veneam numai să ascult legenda Munţilor Mălina şi Craiului şi tot merita să fac drumul.

— E doar o poveste pentru copii, făcu bătrânul încurcat.

Tânărul nu răspunse imediat. Se gândi o vreme, apoi zise încet:

— Nu e numai pentru copii, moş Simioane, şi unii oameni mari au ceva de aflat din povestea dumitale. Legenda Cazanului ascunde un fapt adevărat, un fapt… teribil de adevărat.

Faţa lui devenise dintr-o dală serioasă. Dar imediat se destinse şi întrebă făcând cu ochiul:

— Crezi că la noapte o să fie senin? Aş da o chenzină din leafă pentru o noapte fără lună…

CAPITOLUL AL ŞAPTELEA

unde moş Simion găzduieşte oaspeţi neaşteptaţi, iar reporterul Dinu Romanescu îşi petrece noaptea fluierând „Ciocârlia“

Începuse să se însereze când Dinu Romanescu porni să urce Muntele Mălina.

— N-are niciun rost, încercă să-l oprească moş Simion. Suntem la mijlocul lui august. E aproape lună plină. Flăcările nu se arată decât în nopţile fără lună.

— Sunt foarte norocos de felul meu, replică reporterul şi arătă cu degetul un nor care apăruse la orizont. Era un nor mic, albicios, cu marginile înroşite de razele apusului de soare. Plutea deasupra crestelor stâncoase ca un abur străveziu, gata parcă în orice clipă să se destrame în adierea uşoară a vântului de seară. — Norul acesta va aduce alţii după el şi va fi o noapte fără lună.

Bătrânul clătină capul neîncrezător. Reporterul îi făcu cu ochiul şi se aşternu la drum. De fapt, nu credea nici el în povestea cu norul, dar era convins că, dacă deasupra Cazanului joacă într-adevăr lumini, faptul nu avea nicio legătură cu luna.

Moş Simion îl urmări cu privirea până ce tânărul se pierdu pe după o cotitură a drumului, coborând în vâlceaua ce mărginea albia secată a pârâului Brebilor. Pe urmă bătrânul se întoarse în sat, unde ajunse aproape de căderea nopţii.

În mica piaţă din faţa clădirii sfatului popular, i se înfăţişă o scenă neobişnuită pentru Valea Brebilor. Două tinere discutau aprins cu secretarul sfatului, în prezenţa câtorva femei şi copii care se adunaseră să privească scena. Tinerele purtau pantaloni scurţi, bocanci şi rucsac – echipamentul obişnuit al excursionistului. Micul sat de la poalele Muntelui Mălina era foarte rar vizitat de excursionişti, iar această îmbrăcăminte – şi în special pantalonii scurţi – stârnise senzaţie.

— Trebuie să găsim un loc pentru dormit, spunea una dintre fete.

— Cooperativa e închisă, se indigna cealaltă, şi n-am mâncat nimic de aseară.

Secretarul sfatului se uita când la una, când la cealaltă şi dădea din umeri bâlbâindu-se:

— N-avem unde… mâine vine o comisie de medici… avem şi un ziarist de la Bucureşti… odăile sunt ocupate…

În clipa aceasta apăru un alt excursionist, însoţit de un flăcău ce mâna un cal mic de munte încărcat cu doi desagi plini.

— N-avem unde dormi, Emil, se adresă una dintre fete noului sosit.

Cel pe care fata îl numise Emil lăsă rucsacul jos şi-şi şterse faţa cu o batistă mare, cadrilată, pe care o scoase dintr-un buzunar al hanoracului. Era acoperit de praf din cap până în picioare şi vizibil obosit.

Moş Simion crezu că a sosit vremea să intervină în discuţie. Făcu câţiva paşi până ajunse în mijlocul cercului pe care-l făceau femeile curioase şi copiii din sat şi, scoţându-şi pălăria:

— Dacă doriţi, vă pot găzdui la mine. Am două odăi. S-o găsi şi ceva de-ale gurii.

Cei trei răsuflară uşuraţi.

— Mă numesc Emil Pravăţ, spuse omul cu hanorac şi strânse mâna bătrânului. Suntem din Bucureşti.

Apoi prezentă pe cele două tinere a căror îmbrăcăminte trezise curiozitatea femeilor din Valea Brebilor: „Ileana Coman şi Stela Şoimu. Flăcăul acesta – adăugă el – e din Prisaca şi ne-a condus până aici. Fără el nu ştiu ce ne-am fi făcut. Calul lui ne duce aparatele”.

O jumătate de oră mai târziu se aflau instalaţi într-una dintre odăile lui moş Simion. Acesta din urmă turna mălai în ceaun învârtind de zor. Pe masă, farfurii cu brânză şi lapte îmbiau pe excursionişti. În

şopronul din curte, flăcăul din Prisaca îşi îngrijea calul.

După ce oaspeţii lui moş Simion mâncară, Ileana zise:

— Dacă toate merg bine, Paul trebuie să sosească mâine la prânz.

— Să sperăm că a găsit, la Sibiu, ceea ce ne interesează, făcu Stela Şoimu. Eşecul nostru de până acum este destul de deprimant.

Emil Pravăţ aprinse o ţigară:

— Eşti foarte grăbită, zise apoi. Am plecat abia de o săptămână din Bucureşti. Pentru cercetări ca ale noastre trebuie timp. Şi mai ales răbdare, multă răbdare.

— Dacă am putea face cel puţin o baie ca lumea, zise Stela visătoare. Nu este vreo apă prin apropiere? se adresă ea lui moş Simion.

Bătrânul şovăi:

— Este un lac, noi îi spunem Cazanul, la două ceasuri distanţă, pe Muntele Mălina.

— Splendid! se entuziasmă Stela. Până la prânz, când vine tovarăşul Coman, avem tot timpul să facem o baie bună.

Moş Simion se foi pe scaunul lui scund:

— Nu vă sfătuiesc, făcu jenat. Apa lacului e blestemată. Noi, cei din partea locului, îl ocolim. Nici animalele nu se adapă din apa lui. Nu vă sfătuiesc.

— Blestemată sau nu, zise Stela hotărâtă, mâine dimineaţă pornesc într-acolo, cu prosop şi săpun.

— Te însoţesc, zâmbi Ileana.

Bătrânul clătină capul îngândurat, şi zbârciturile din jurul gurii i se adânciră. Stătu o vreme şi privi trist flăcările care jucau în vatră.

— De ce eşti aşa de abătut, moş Simioane? voi să ştie Emil Pravăţ.

Vocea bătrânului fu slabă, ca un şoptit:

— Mi s-a îmbolnăvit nepotul. Are zece ani. Numai pe el îl mai am pe lume.

— Îmi pare rău…

Geologul se simţea încurcat. Crezu că mai trebuie să întrebe ceva, să ceară amănunte:

— De ce suferă?

Moş Simion scoase din buzunar un plic cu o scrisoare mototolită de prea mult citit şi o întinse lui Pravăţ, fără să mai spună nimic. Acesta citi cele câteva rânduri pe care doctorul Opran le scrisese prietenului său Dinu Romanescu şi sări în sus, agitat:

— Extraordinar! strigă.

Întinse scrisoarea Stelei Şoimu, care o citi împreună cu Ileana.

— Extraordinar! nu înceta să repete geologul, plimbându-se prin mica odaie a lui moş Siinion ca un leu în cuşcă. Vă daţi seama ce înseamnă asta? Stronţiu şi bariu radioactivi! Iod! Poate că suntem mai aproape de ţintă decât am crezut. Trebuie să vorbesc neapărat cu

medicul acela.

Se întoarse spre moş Simion:

— Unde pot să-l găsesc pe doctorul Opran?

— E plecat. Dar se întoarce mâine dimineaţă. Vine cu mai mulţi doctori de la Cluj.

Emil Pravăţ continuă să se plimbe agitat prin odaie, mormăind şi clădind tot felul de ipoteze.

După câtva timp, Ileana Coman puse lui moş Simion o întrebare care semăna foarte mult cu una dintre acele întrebări ciudate pe care reporterul Dinu Romanescu le punea în valea Urieşului şi care făcuseră ca locuitorii din Puşca şi din Bistreni să-l creadă scrântit la minte:

— Spune, moş Simioane, oamenii foarte bătrâni nu povestesc de un cutremur care a avut loc prin împrejurimi înainte chiar de a te naşte dumneata…?

În timp ce în odaia bătrânului guard silvic se petrecea această scenă, reporterul Dinu Romanescu, cel care cu câteva zile înaintea Ileanei Coman întrebase şi el dacă un cutremur avusese loc prin regiune, urca voiniceşte Muntele Mălina, spre platoul Cazanului. Drept orice bagaj luase cu el o lampă de buzunar cu o baterie de rezervă, un pachet de ţigări şi nelipsitul său carnet de notiţe.

Ultima parte a drumului o făcu pe întuneric şi trebui, din ce în ce mai des, să recurgă la lampa de buzunar. Nu risca să se rătăcească fiindcă albia secată a pârâului Brebilor îl ducea, după cum îi spusese moş Simion, până la platoul unde se afla lacul.

În timp ce urca pe solul nisipos, presărat cu pietriş, întrerupt de porţiuni stâncoase, unde – la lumina lămpii de buzunar – trebuia să sară din piatră în piatră, Dinu Romanescu avea o senzaţie ciudată. Simţea că lipseşte parcă ceva, că drumul său nu se desfăşoară în condiţii obişnuite. Ce era, nu putea să spună. De foarte departe, probabil de la o stână, răzbătu până la el lătratul unui câine. Şi în clipa aceea îşi dădu seama: era înconjurat de o linişte adâncă, o linişte deplină, nefirească.

Dinu Romanescu era un pasionat turist, colindase ţara în lung şi în lat, cunoştea munţii ca nimeni altul. Bătuse adesea şi noaptea potecile de munte, era familiarizat cu zgomotele obişnuite ale nopţii, cu fâşâitul vântului prin acele molizilor, cu zumzetul insectelor printre firele de iarbă, cu strigătul cucuvăilor şi al huhurezilor, cu târâişul unei şopârle pe piatră, cu fâlfâitul vreunei păsări de noapte stârnite din veghea ei asupra pădurii adormite. Sunt zgomotele cu care drumeţul nocturn se obişnuieşte şi nu le mai ia în seamă, ba, dimpotrivă, ele fac să i se pară liniştea şi mai adâncă.

Nimic din toate acestea nu se făceau însă simţite pe drumul bolovănos ce ducea spre platoul Cazanului. Dinu Romanescu se opri în

loc şi ascultă vreme îndelungată. Tăcerea îl învăluia peste tot, o linişte ciudată, cu totul neobişnuită.

Roti lumina lămpii căutând să prindă în fasciculul de raze vreo gâză, dar fără să reuşească. Apoi îndreptă lumina spre sol, cercetând pământul uscat şi nisipos, pietrele cenuşii cu crăpături – din nou fără rezultat.

„Parcă aş fi într-o ţară pârjolită de incendiu – îi ţâşni prin minte. Să fi avut oare dreptate bătrânul?“

În clipa aceasta apăru luna, şi, în lumina ei lăptoasă şi rece, peisajul tăcut şi lipsit de vegetaţie îi păru şi mai sinistru. Îşi aminti de un desen văzut cândva într-o revistă şi care reda un peisaj lunar – cam aşa cum şi-l închipuise respectivul desenator: sol arid, pustietate, cratere de piatră, fără faună şi fără vegetaţie şi, peste tot, lumina albicioasă, rece, dezolantă, a unui astru uriaş care închipuia Pământul.

Ca şi când ar fi băut ceva amar, reporterul se strâmbă şi se scutură. Apoi, fără motiv, izbucni în râs. Ridicând pumnul spre lună o ameninţă strigând: „Mi-ai făcut-o, mincinoaso! Era vorba să nu luminezi în noaptea asta!“. Porni mai departe fluierând „Ciocârlia”, o melodie la care se dovedise un adevărat virtuos încă din anii de şcoală. Acum, drumul i se păru mai puţin plictisitor, peisajul mai puţin încremenit.

Nu mai făcu decât vreun sfert de ceas până la platoul Cazanului. Se opri pe malul lacului, privind gânditor apa, care, în lumina lăptoasă a lunii, avea un luciu argintiu.

Lacul era aproape perfect rotund şi părea să aibă între 50 şi 60 de metri în diametru. Se afla cam într-o parte a micului podiş şi era înconjurat de stânci masive, răspândite – de altfel – pe întreaga suprafaţă a platoului. Nicăieri nu se vedea vreun copac şi nici măcar muşchiul mărunt care creşte la mari altitudini. În faţa dezolantului peisaj, reporterul avu din nou senzaţia aceea ciudată de izolare, de pustietate, de linişte totală.

Apucă o piatră şi o azvârli în lac. După ondulaţiile ei, apa i se păru vâscoasă ca ţiţeiul, grea ca mercurul: se opri şi aşteptă ca şi când piatra ar fi trebuit să reapară la suprafaţă, plutind ca o bucată ele lemn. Îşi dădu seama că impresia se datoreşte luminii înşelătoare a lunii. Se surprinse întrebându-se ce caută aici şi o clipă se gândi să se întoarcă imediat.

Îşi consultă ceasul: era trecut de zece. Din nou ridică pumnul ameninţând luna. Şi atunci se produse ceva ce-l făcu din nou să râdă: lumina astrului ameninţat slăbi, se stinse pentru foarte scurt timp, apoi reapăru, mai strălucitoare, parcă, decât înainte; norul care acoperise o clipă luna se destrăma repede.

„Îţi dau două ore ca să dispari complet” – îi strigă Dinu, si ecoul vocii sale se prelungi până departe, multiplicat de pereţii stâncoşi ai

Mălinei şi Muntelui Craiului.

La vreo treizeci de paşi de malul lacului, găsi o stâncă scobită ca un fotoliu, unde se aşeză aşteptând. Fuma ţigară după ţigară şi din când în când fluiera ca să-i treacă plictiseala şi ca să scape de senzaţia ciudată şi atât de neplăcută pe care i-o stârneau tăcerea, încremenirea stâncilor şi luciul argintiu al apei.

Timpul trecea încet. Câteodată răsuna, departe în vale, lătratul unui câine. Era singurul semn de viaţă pe care-l percepea în pustietatea platoului de piatră, singurul semn că undeva trăiau fiinţe vii. Apa lacului avea un luciu metalic şi părea uneori incandescentă, ca şi când lumina alburie care scălda pietrele micului podiş şi-ar avea izvorul în adâncurile ei.

Reporterul zâmbi gândindu-se ce mutră ar face bătrânul secretar de redacţie dacă l-ar putea vedea cum îşi petrece o bună parte a nopţii pândind ca nişte flăcări să apară pe suprafaţa unui lac şi fluierând „Ciocârlia". „Dacă nu există niciun fel de flăcări? — se gândi. Nu se poate. Alfred Opran le-a văzut. El nu e o babă superstiţioasă, e om în toată firea, dezbărat de prejudecăţi. Flăcările există".

Consultă ceasul. Era aproape de miezul nopţii. Începu iar să fluiere „Ciocârlia". Aprinse o ţigară şi se învălui într-un nor de fum albăstrui. „Dar dacă lui Alfred i s-a părut numai? Chiar cel mai sănătos om poate avea o iluzie optică".

Începuse să-i amorţească picioarele în scobitura de stâncă unde se aşezase. Aruncă ţigara şi o strivi cu talpa bocancului. Se sculă să facă puţină mişcare. În încremenirea lor rece, stâncile şi apa argintie a lacului păreau să-şi bată joc de el.

Din nou avu senzaţia aceea ciudată de izolare; tăcerea deplină, care îl învăluia din toate părţile, începu să-i calce pe nervi. Senzaţia deveni mai intensă pe măsură ce lumina lunii, acoperită cu încetul de un nor, scăzu, aruncând umbre tot mai dense peste stâncile platoului. Câteva clipe mai târziu, întreg podişul de piatră era cufundat în beznă.

Dinu căută în buzunarul hanoracului lanterna, dar n-o găsi. O lăsase pe marginea stâncii scobite unde şezuse, iar pachetul cu ţigări şi cutia cu chibrituri erau şi ele tot acolo, lângă carnetul de notiţe, care alunecase jos.

În clipa aceea, reporterul văzu un spectacol care-i pironi locului: deasupra apei lacului se ivi o lumină slabă, difuză. Încetul cu încetul, lumina se întări, căpătă forma unui con strălucitor, se coloră la început într-un albastru intens, apoi în verde sclipitor. Conul, cu lumina deosebit de strălucitoare şi viu colorată ca focurile de artificii, începu să-şi deplaseze flăcările pe suprafaţa apei. Pe urmă apărură alte conuri de flăcări, într-o gamă variată de culori aprinse, care acopereau aproape întreaga suprafaţă a lacului, dând feericului spectacol o strălucire orbitoare şi ireală. Umbrele lor jucau printre rocile presărate

pe platou, ca un dans al fulgerelor dezlănţuite, împrumutând stâncilor siluete fantastice în continuă mişcare.

Orbit, reporterul închise ochii, îşi apăsă tâmplele cu podul palmelor şi strânse dinţii. După ceasurile de nemişcare în care privise pustietatea de piatră scăldată în lumina lăptoasă şi rece a lunii, dansul fantastic al flăcărilor, cu lumina lor intensă şi viu colorată, îi înţepa parcă ochii cu mii de ace, al căror ascuţiş îi pătrundea până în creier.

Până la urmă, însă, curiozitatea învinse. Simţi că trebuie să vadă, să-şi sature privirea cu neobişnuitul spectacol pe care desigur că foarte puţini oameni îl văzuseră până acum. Deschise ochii, dar feericul dans de umbre şi lumini încetase, flăcările dispăruseră ca printr-o vrajă… În faţa lui se întindeau platoul arid cu stâncile nemişcate, apa cu luciu mat, metalic, reflectând lumina liniştită şi albicioasă a lunii, peisajul rece cu care se obişnuise în lungile ore de aşteptare.

„Am visat” – fu primul lui gând. Se ciupi de braţ şi văzu că e treaz. Îşi dădu seama că stă în picioare. „Nu cred să fi adormit după ce m-am ridicat din fotoliul de piatră. N-am adormit niciodată în picioare”.

Pe marginea stâncii unde şezuse găsi ţigările, chibriturile şi lampa de buzunar. Nu observă însă carnetul de notiţe, care alunecase între două stânci. Aprinse o ţigară şi fumă câtva timp gânditor. După ce termină se pregăti de plecare.

Din nou răsună în depărtare lătratul câinelui. Era ca o chemare către lumea care începea la poalele masivului, lumea cea vie, a ierbii, prin care mişună gâze şi furnici, a copacilor verzi, în care ciripesc păsările, lumea care nu cunoaşte tăcerea deplină şi în care totul este în necontenită mişcare.

După ce aruncă o ultimă privire către lacul ce sclipea argintiu în razele lunii, reporterul porni să coboare povârnişul şi curând intră pe făgaşul pârâului Brebilor, care-l duse până în marginea satului.

În apropierea primelor case, îl întâmpină ţârâitul greierilor şi auzi cocoşii care erau la al doilea cântat. Deşi era aproape de trei dimineaţa, nu se sfii să scoată un chiot, care trezi toţi câinii satului. Apoi străbătu uliţa principală fluierând „Ciocârlia”, pe care însă câinii se pare că n-o apreciară, după cum dovedeau lătrăturile lor furioase.

Când adormi în patul ce-l obţinuse din vreme într-una dintre încăperile dispensarului, afară se crăpa de ziuă şi o geană albăstruie începuse să se arate pe după crestele Mălinei şi ale Craiului.

CAPITOLUL AL OPTULEA

unde vedem cum Stela Şoimu se enervează din nou, iar cuvântul „extraordinar” revine mereu pe buzele geologului Pravăţ

Dinu Romanescu se sculă în dimineaţa aceea mai târziu ca de obicei. Scurt timp după aceea, observă că pierduse carnetul de notiţe, ceea ce îl indispuse. „Un reporter fără carnet de notiţe – obişnuia să spună – e ca un vânător fără puşcă.”

Primul om cu care dădu ochii, pe uliţa mare a satului, fu moş Simion. După ce se salutară, bătrânul întrebă:

— Aţi văzut flăcările?

— Le-am văzut. A fost un spectacol minunat. N-am să-l uit toată viaţa. Am fost atât de impresionat, că mi-am pierdut şi carnetul cu însemnări. Asta nu mi s-a întâmplat încă niciodată.

Celălalt clătină capul tăcut.

— Ai avut dreptate, continuă Dinu. Animalele ocolesc întreaga regiune. N-am văzut nici gâze. Nici măcar iarbă nu creşte primprejur.

— E un loc blestemat, făcu bătrânul, şi privirea i se întunecă. Apa lacului e otrăvită.

— Cred că ai dreptate. Acum sunt convins că ai dreptate.

Moş Simion se uită cercetător la faţa tânărului, dar nu descoperi nicio urmă de ironie. Dinu îl privea cu ochi senini, şi pe chipul lui se citea o seriozitate neobişnuită.

— Sunt bucuros, zise bătrânul, că v-aţi putut convinge. Din păcate, alţi tovarăşi de la Bucureşti m-au luat în râs. S-au dus să facă baie în lac… în Cazanul Dracului.

Reporterul tresări:

— Baie?!… Alţi tovarăşi?!… Ce vrei să spui cu asta? Cine s-a dus să facă baie în lacul acela?

— Nişte tovarăşi din Bucureşti. I-am găzduit în noaptea asta la mine. Au venit cu un flăcău din Prisaca şi un cal care le cară nişte aparate.

Dinu dădea semne de nelinişte:

— Cine sunt aceşti tovarăşi? Nu ţi-au spus cum îi cheamă?

Bătrânul scoase pălăria şi se scărpina în creştet:

— Bărbatul avea un nume curios, îl strigau… îl strigau… Emil! Da, aşa cred, Emil!

Reporterul îl apucă pe bătrân de braţ şi-l zgâlţâi agitat:

— Erau şi două fete, nu? Stela Şoimu şi Ileana Coman…

— Da…

— Au plecat să facă baie în lac? Spune, moş Simioane, spune repede că n-avem nicio clipă de pierdut.

— Da. Sunt vreo două ceasuri de atunci. M-au luat în râs când le-am spus că apa Cazanului e blestemată. Tovarăşul acela… Emil, a plecat şi el cu aparatele. I-am, arătat scrisoarea de la tovarăşul doctor…

Dinu Romanescu nu mai aşteptă ca bătrânul să sfârşească şi o luă la goană pe uliţă, înspre vâlceaua de unde începe urcuşul Mălinei, pe albia secată a pârâului Brebilor. Moş Simion privi o vreme după el, apoi dădu din umeri şi plecă în treaba lui.

Reporterul străbătu prima parte a drumului aproape alergând. Sărea din piatră în piatră, ajutându-se de mâini. Îşi rupse pantalonii în nişte colţuri ascuţite de stâncă şi – încălzit peste măsură — lepădă hanoracul, care-l jena, într-un tufiş, cu gândul să-l ia la întoarcere.

În locul unde începea povârnişul abrupt, care suia drept spre platou, găsi pe flăcăul din Prisaca. Scosese un fluier şi cânta, păzind calul care umbla cu botul printre tufele uscate.

După câteva minute îl întâlni pe Emil Pravăţ. Geologul avea agăţat de gât, cu o curea de piele, o cutie dintr-un metal alb, care la prima vedere părea un aparat fotografic de dimensiuni cam exagerate. În mână ţinea un fel de baston de sticlă, prins cu un fir într-o latură a cutiei. Înainta încet, printre pietre, apropiind din când în când vârful tubului de câte o stâncă. Era atât de preocupat, încât nu-l văzu pe Dinu decât când se opri în faţa lui:

— Fetele! gâfâi acesta ştergându-şi cu dosul mânecii sudoarea care-i şiroia pe obraz. Unde sunt fetele? Spune repede…

Complet absorbit de treaba la care se deda, Emil Pravăţ nu se arătă de loc uimit să-l întâlnească pe reporter. Nici nu înţelese prea bine ce-l întrebase acesta:

— Am făcut o descoperire extraordinară, spuse entuziasmat. Rocile sunt radioactive. Contorul înregistrează…

Dinu îl apucă de umeri şi-l zgâlţâi enervat, aşa cum făcuse cu puţină vreme înainte cu moş Simion.

— Fetele, strigă. Unde sunt fetele? Stela şi cu Ileana Coman!

Geologul înţelese. Arătă cu mâna în sus, spre platoul de pe Mălina:

— Au luat-o înainte. Ni s-a spus că e un lac acolo. Vor să facă baie…

Înfăţişarea îngrozită pe care o luă reporterul la auzul acestei veşti îl sperie şi pe Emil Pravăţ, făcându-l să uite pentru o clipă descoperirile sale, cărora le acorda atâta importanţă. Când îşi reveni şi începu iar să cerceteze rocile – cu vârful tubului urmărind jocul acelor pe cadranele cutiei metalice –, reporterul era departe, deasupra lui, căţărându-se şi sărind peste stânci, blestemând printre dinţi şi lăsând în urma lui o dâră de pietricele ce se rostogoleau dislocate de talpa bocancilor.

Când ajunse la marginea platoului, văzu o scenă care-i îngheţă sângele în vine. Stela Şoimu, în costum de baie, se pregătea să sară în lac, folosind drept trambulină una dintre stâncile de pe mal.

— Opreşte! strigă reporterul din toată puterea plămânilor, şi munţii vuiră până departe de ecoul vocii lui puternice.

Stela se sperie şi era cât pe ce să-şi piardă echilibrul. Se lăsă în

genunchi pe stâncă. Duse o mână la piept, încercând să potolească bătăile inimii, şi privi în direcţia de unde venea strigătul atât de desperat.

În partea cealaltă a platoului, Ileana Coman, tot în costum de baie, scăpă din mână carnetul de notiţe al lui Dinu Romanescu, care se deschise la picioarele ei.

Reporterul alergă spre stânca pe care se afla Stela, o luă în braţe ca pe un fulg şi – fără să spună vreun cuvânt – o duse în cealaltă parte a platoului, lângă Ileana, depunând-o pe o rocă scobită şi netezită. Era cea pe care, în noaptea precedentă, o folosise ca fotoliu la spectacolul ce i-l oferiseră ciudatele lumini ale lacului.

Stela îşi reveni cea dintâi:

— Ce cauţi aci? De ce răcneşti aşa ca din gură de şarpe? Dacă ai vedea în ce hal arăţi…

Dinu se aşeză pe jos, răzbit de eforturile făcute şi de tensiunea nervoasă a ultimului sfert de oră. Se uită la ceas: nu făcuse în nici treizeci de minute drumul, care în seara precedentă îi luase mai mult de două ore. Privi împrejur: platoul Cazanului nu mai era, parcă, acelaşi. Dispăruseră tăcerea adâncă şi aspectul dezolant al stâncilor scăldate în lumina rece a lunii, dispăruse şi luciul mat, metalic al apei. În razele generoase ale soarelui de dimineaţă, sub cerul albastru şi senin de august, pe care se fugăreau nori alburii, totul era atât de paşnic, atât de firesc. Un lac oarecare de munte, aşa cum se găsesc multe în ţara noastră. Iar de jos, de la o stână aşezată pe celălalt versant al Craiului, se auzea zvon de tălăngi.

— Nu vă miraţi că sunt aici? întrebă el obosit.

— Ştiam, zise Stela. Ţi-ai uitat puşca, vânătorule.

Şi Ileana, ridicând de jos carnetul de notiţe al reporterului:

— Ne-am permis să facem pe detectivele şi am dedus că eşti prin apropiere.

Reporterul îşi şterse năduşeala care-i năclăia toată faţa. Pantalonii i se rupseseră la genunchi, unde avea şi o tăietură – de la un colţ ascuţit de stâncă –, lăsând să se vadă o dâră subţire de sânge. Palmele i se umflaseră şi mâinile până la cot erau pline de zgârieturi.

— Vrei să te căsătoreşti cu mine, Stela? întrebă.

Chimista izbucni în râs:

— Arăţi întocmai ca un ginere. Refuz să discut această chestiune până nu faci o baie.

— Baie? Unde să fac baie?

— Cum unde!? Aici în lac. Am adus şi săpun…

Dinu izbucni în râs. Şi râse, râse cu poftă, hohotind de răsunau munţii şi văile până departe. Îi dădură lacrimile de atâta râs. Era o descărcare nervoasă care avu darul să-l liniştească, să-i redea complet stăpânirea de sine şi judecata limpede.

— Prosop ai adus? întrebă într-un târziu, după ce se mai potoli.

Înciudată, tânăra scoase din sacul ei de voiaj o batistă, o rupse fâşii, apoi se îndreptă spre lac.

— Încotro? întrebă reporterul ridicându-se în genunchi.

— Să ud batista. Trebuie să-ţi fac un pansament, îţi sângerează genunchiul.

Apucând-o de mână, Dinu o trase lângă el:

— Unde vrei să uzi batista? Tot în lac, nu?

Din nou începu să râdă. Apoi se încruntă.

— Dacă te mai apropii de apa aceea să ştii că ai de-a face cu mine. Acum nu mai glumesc.

Furioasă, fata îşi smulse braţul din mâna lui:

— De ce să nu mă apropii? E blestemată apa, nu? Te iei după babele din Valea Brebilor. Frumos îţi şade, tovarăşe ziarist.

— Nu e blestemată, zise Dinu încet. E radioactivă. Puternic radioactivă.

Cele două tinere făcură ochi mari.

— De… de unde ştii…? se bâlbâi Stela.

— E o poveste mai lungă. Şi acum, fă bine şi depărtează-te de lac. Nu mă pricep prea bine în fizica atomică, dar cred că, cu cât vom sta mai departe de lacul ăsta blestemat, cu atât mai sănătos va fi pentru noi.

Între timp, Ileana Coman se apropiase:

— Eşti sigur de ceea ce afirmi?

— Cât se poate de sigur.

— Atunci… atunci poate că… meteoritul pe care-l căutăm…

— Ai perfectă dreptate. Meteoritul pe care-l căutaţi, pe care Viktor Petrovici Nikitin din Pulkovo l-a văzut în noaptea de 29 spre 30 iunie 1834 şi despre care i-a scris lui Joachim Hieronymus Schmetterling, a căzut pe Muntele Mălina. A provocat un cutremur în regiune, a răscolit stâncile, formând platoul pe care ne aflăm actualmente, iar în urma precipitaţiilor atmosferice, craterul său s-a umplut cu apă, formând lacul cunoscut sub numele de Cazanul.

— Extraordinar! făcu Ileana Coman, imitând, fără să-şi dea seama, intonaţia geologului Pravăţ.

— Mai departe, pot să-ţi spun că meteoritul nostru conţinea materii radioactive, aşa cum bine aţi presupus voi. Cum aţi ajuns la concluzia asta, nu ştiu; dar aveţi dreptate…

— E o poveste mai lungă, zise chimista imitându-l pe Dinu.

Acesta nu se tulbură:

— Cred că pot spune, cu oarecare siguranţă, şi ce fel de materii se găsesc pe fundul lacului: în cantitate mare se află uraniu. Nu te-am lăsat să faci baie în lac fiindcă nu vreau ca viitoarea mea soţie să-mi aducă drept dar de nuntă stronţiu în oase şi iod radioactiv în tiroidă…

— Scrisoarea doctorului Opran! sări Ileana.

— Exact!

— Extraordinar, repetă tânăra.

În clipa aceasta, acelaşi cuvânt răsună în cealaltă parte a platoului: „Extraordinar!“. De data aceasta, intonaţia geologului Pravăţ nu mai era imitată, ci cu totul autentică, într-adevăr, printre stâncile de la marginea micului podiş apăru Emil Pravăţ cu contorul atârnat de umăr şi tubul detector în mână.

— Extraordinar! Această chestiune depăşeşte pur şi simplu puterea mea de înţelegere. Radioactivitatea creşte pe măsură ce urcăm. Parcă întregul munte ar fi un imens reactor nuclear.

— Nu chiar întregul munte, zise reporterul, dar lacul acesta, în care stimata dumitale colegă Stela Şoimu ţine cu orice preţ să se îmbăieze, are, cred, însuşirile unui reactor nuclear în activitate.

— Lacul? făcu geologul apropiindu-se de malul stâncos. Apăsă pe unul dintre butoanele contorului şi mişcă tubul de sticlă deasupra rocilor de pe mal, apoi la câţiva centimetri de suprafaţa apei. Pe cadrane, acele începură să oscileze cu repeziciune.

— Extraordinar! nu înceta să repete. Extraordinar! Pe fundul acestui lac se petrece un puternic proces de dezintegrare nucleară.

Ocoli în semicerc o parte a Cazanului, pe urmă se întoarse şi porni în sens invers. „Extraordinar”! — spunea mereu şi părea că uitase cu desăvârşire prezenţa celorlalţi.

— Radiaţia nu este primejdioasă? întrebă Dinu uitându-se cu îngrijorare către Stela, care între timp se îmbrăcase. Aceasta se adresă geologului:

— Avem toate motivele să presupunem că este vorba de uraniu.

— Ai dreptate, făcu geologul gânditor. Având în vedere că e vorba de o cantitate foarte mare, cred că trebuie să fim cât se poate de prudenţi. Din păcate, contorul portativ cu care lucrez are o schemă foarte simplă. Acele galvanometrelor sale înregistrează radiaţiile de particule beta şi gama, precum şi intensificarea sau diminuarea radioactivităţii, dar fără să dea o măsurătoare exactă. Nu ne-am pregătit pentru o descoperire atât de extraordinară ca aceea în faţa căreia ne aflăm acum. În apropierea lacului, radiaţia este atât de puternică, încât mi-a dat pur şi simplu peste cap acul galvanometrului.

— Să nu mai pierdem timpul, spuse reporterul. Toate acestea le vom putea discuta şi jos, în sat. Vă veţi întoarce mai târziu, cu aparate şi instrumente corespunzătoare şi cu echipament de protecţie. Cum v-a aşteptat mai mult de 100 de ani, meteoritul dumneavoastră o să vă mai aştepte câteva zile.

— Meteoritul? tresări geologul. Crezi că… mărturisesc că am pierdut cu totul din vedere…

Scoase din trusa cu ustensile geologice un instrument având montat

la unul dintre capete o lentilă puternică. Apropie celălalt capăt de o stâncă aflată aproape de malul lacului şi potrivi – cu o oglindă ataşată instrumentului – ca lumina soarelui să cadă pe porţiunea ce se vedea prin lentilă. Apoi reluă drumul pe care-l făcuse cu puţin timp înainte cu detectorul. Se oprea din când în când, studia câte o porţiune din suprafaţa unei stânci şi clătina capul. „Extraordinar!“ – nu înceta să repete.

Dinu Romanescu începu să dea vădite semne de nerăbdare. Le conduse pe Stela şi pe Ileana spre marginea platoului, unde începea coborâşul pe albia bolovănoasă şi abruptă a pârâului Brebilor, apoi se întoarse şi-l luă pe geolog de braţ, încercind să-l tragă după el:

— Destul pentru azi! Te vei întoarce şi o să ai prilejul să studiezi fiecare piatră a platoului.

Emil Pravăţ se dezlipi cu greu de lângă lac.

— Este într-adevăr meteoritul nostru, spuse când ajunseră lângă cele două fete. N-am putut studia în amănunţime rocile, dar şi unui profan i-ar sări în ochi ciudăţeniile pe care le prezintă în structură. Sunt roci meteoritice, fără nicio îndoială. Rocile au un amestec de substanţe de o greutate specifică diferită, spre deosebire de conglomeratele pământeşti, la care există un fel de selecţie după greutatea specifică. În afară de aceasta, presupun că conținutul de uraniu este foarte ridicat.

Într-o jumătate de ceas ajunseră la poalele muntelui, unde găsiră pe flăcăul din Prisaca. Emil Pravăţ îşi încărcă aparatul şi trusa de geolog pe cal, şi porniră mai departe, spre sat.

Soarele se ridicase sus, anunțând o amiază călduroasă chiar pentru regiunea aceea de munte. Mergeau tăcuţi, cufundaţi în gânduri, preocupați de descoperirea cu totul deosebită la care participaseră. Reporterul încercase de câteva ori să glumească, dar nu reuşise să întrerupă şirul gândurilor care-i frământau pe tovarăşii săi de drum. Nici nu-şi dăduse prea multă osteneală, el însuşi fiind foarte obosit. Goana pe albia bolovănoasă a pârâului îl extenuase, iar genunchiul lovit îl durea, îngreunându-i drumul.

Când ajunseră aproape de sat, auziră un zgomot de motor care venea din înaltul cerului; curând văzură apărând, de după culmea Craiului, un punct argintiu care se mărea văzând cu ochii.

— Un avion, fu de părere Stela.

— Cred că e un elicopter, zise geologul.

Această din urmă părere se dovedi a fi corespunzătoare realităţii. Câteva minute mai târziu, aparatul se lăsă, în zbor aproape vertical, pe imaşul situat în cealaltă parte a satului.

— Un elicopter la Valea Brebilor?! se miră Ileana Coman.

— Cred că pot lămuri şi acest mister, râse reporterul. E o comisie de medici de la Cluj care vine să întreprindă unele cercetări. Printre ei

se află şi prietenul meu Alfred Opran, autorul scrisorii pe care v-a arătat-o moş Simion aseară.

— De unde ştii de scrisoare? întrebă Stela.

Reporterul izbucni în râs:

— Asta-i bună! În primul rând, fiindcă îmi place să știu totul. Şi, în al doilea rând, află, stimată tovarăşă Stela, că scrisoarea îmi era adresată.

Văzând uimirea care se citea pe faţa fetei, adăugă:

— Cu alte cuvinte, citind scrisoarea, dumneata ai violat, într-o oarecare măsură, secretul corespondenței, ceea ce nu-i de loc elegant.

Fără să vrea, Stela roşi:

— Dar, încercă ea, moş Simion spunea…

— Trebuie însă să-ţi acord circumstanţe atenuante, o întrerupse Dinu, având în vedere că ai să fii curând soţia mea.

Ileana Coman, care fusese martora acestei convorbiri, rămase în urmă, zâmbind.

Câtva timp merseră alături, în tăcere, apoi Stela apucă mâna lui Dinu şi spuse încet:

— Îţi mulţumesc. Îţi mulţumesc pentru… pentru că… nu m-ai lăsat să fac baie în lacul acela. Dacă întârziai puţin…

Reporterul părea că n-a auzit:

— Medicii din elicopter, spuse, au nevoie de o mână de ajutor. Trebuie să-i punem în curent cu descoperirile noastre. Asta le va uşura foarte mult cercetările.

Şi, după ce o sprijini pe Stela să sară peste un bolovan care bara drumul, adăugă:

— Mă şi bucur la gândul ce mutră o să facă Alfred când m-o vedea.

CAPITOLUL AL NOUALEA

unde se lămuresc unele probleme legate de „cazurile de la Valea Brebilor” şi reporterul Dinu Romanescu îşi plăteşte datoriile

De cum intrară în sat, Emil Pravăț dispăru. Mai târziu aflară că – din clădirea sfatului popular, singura care avea telefon în Valea Brebilor – vorbise, mai întâi vreme de aproape un ceas, cu Institutul de fizică atomică din Bucureşti, apoi cu filiala din Cluj a Academiei.

De când există Valea Brebilor nu se vorbise, deodată, atât de mult la telefon şi pe distanţe atât de lungi. În ochii secretarului sfatului popular, prestigiul lui Emil Pravăţ se ridică dintr-o dată la o înălţime ameţitoare.

Între timp, Dinu Romanescu – însoţit de Stela şi de Ileana – se duse drept la dispensar şi întrebă de Alfred Opran.

— Nu vă poate primi, îi spuse oficianta sanitară. E în şedinţă cu o comisie de medici din Cluj.

— Ştiu, răspunse reporterul scurt şi, sub privirile consternate ale sorei, împinse uşa, intrând în cabinetul unde se ţinea şedinţa.

Comisia se compunea – în afară de Alfred Opran – din doi medici în vârstă, care discutau cu aprindere, aplecaţi asupra unui plan topografic al satului şi ai împrejurimilor. Întorşi cu spatele spre uşă, nici nu observaseră că cineva intrase în încăpere.

— Sursele de apă potabilă, spunea unul dintre medici, trebuie controlate în primul rând. Analizele au dovedit urme puternice de substanţă radioactivă în aparatul digestiv. Trebuie să începem cu analiza apei de izvor şi a fântânilor…

— Bună ziua! îmi permiteţi să iau parte la mica dumneavoastră şedinţă?

Vocea reporterului sunase limpede şi cu o uşoară nuanţă de veselie. Cei trei se întoarseră. Unul dintre medicii bătrâni ridică sprâncenele, încreţindu-şi fruntea. Celălalt îşi scoase ochelarii şi-i şterse cu o batistă ca să vadă mai bine pe tânărul care-şi permitea să întrerupă, într-un fel atât de puţin politicos, consfătuirea lor.

Cât despre Alfred Opran, acesta nu arătă câtuşi de puţin uimirea la care se aştepta reporterul şi la gândul căreia se bucurase, ci mai mult o urmă de iritare faţă de felul brusc şi de loc delicat în care Dinu dăduse năvală în cabinet.

— Ai venit în concediu? îl întrebă.

Reporterul râse:

— Da! În concediu…

Alfred Opran făcu prezentările. Cei doi medici din Cluj purtau nume bine cunoscute în viaţa medicală din ţara noastră. Îi strânseră mâna cu oarecare ezitare, şi, din atitudinea lor rezervată, se vedea că nu apreciau de loc pe tinerii gălăgioşi şi lipsiţi de tact…

Dinu Romanescu nu păru să observe răceala cu care fusese primit. Deschise uşa cabinetului şi chemă pe cele două fete, care încă nu reuşiseră s-o convingă pe oficianta sanitară să le dea drumul în cabinet.

— Stela Şoimu şi Ileana Coman, le prezentă el. Îşi petrec aici concediul, întocmai ca mine. După cum vedeţi, Valea Brebilor a devenit un fel de staţiune climaterică. Aş putea spune chiar… balneară, deoarece aici se pot lua băi radioactive.

Nici de data aceasta, medicii – inclusiv Alfred Opran – nu părură să aprecieze umorul reporterului. Chiar Stela Şoimu se simţi stânjenită.

— Cred că e timpul să le arătăm tovarăşilor de la Cluj, interveni Ileana Coman, descoperirile făcute de ziaristul Romanescu şi geologul Pravăţ.

Luase fără voie un ton oficial, dar îi privea rugător pe profesorii din Cluj şi pe Alfred de parcă ar fi vrut să spună „Prietenul nostru Dinu Romanescu este, ce-i drept, uneori lipsit de tact, dar aveţi răbdare! Când veţi afla ce descoperiri a făcut…”.

Medicii nu înţeleseră însă rugămintea mută din ochii ei, şi Alfred se crezu îndreptăţit să exprime părerea lor:

— Cred că nu este acum timpul pentru aceasta. Prietenul meu Dinu ne-a întrerupt în timp ce discutam o problemă de cea mai mare importanţă şi…

— Cazurile de la Valea Brebilor? sări ziaristul.

— Întocmai!

Tonul lui Alfred era cam înţepat. Se vedea că nu apreciază câtuşi de puţin felul superficial şi neserios de a discuta al reporterului.

— Descoperirile prietenilor noştri, interveni din nou Ileana, sunt în strânsă legătură cu ceea ce dumneavoastră numiţi „cazurile de la Valea Brebilor”.

Se întoarse către Alfred:

— Întâmplător am citit scrisoarea pe care aţi adresat-o lui Dinu Romanescu şi unde vorbeaţi de elemente radioactive care s-ar fi găsit la analizele făcute unui bolnav din Valea Brebilor. Or, noi venim acum de pe Muntele Mălina, unde am găsit o sursă puternică de radiaţii. Vedeţi deci…

— Foarte interesant! făcu unul dintre profesorii de la Cluj. Aţi avut aparatajul necesar pentru identificare?

Iar celălalt, ştergându-şi ochelarii cu un gest maşinal:

— Daţi-ne amănunte. Unde se află sursa? Aţi stabilit că sunt într-adevăr elemente radioactive?

Explicaţiile necesare le dădu Stela Şoimu. Chimista relată toate evenimentele din dimineaţa aceea, constatările lui Emil Pravăţ şi importanţa deosebită pe care acesta o acorda descoperirii. Când povesti, puţin stânjenită, cum Dinu Romancscu o împiedicase să facă baie, se îmbujoră la faţă. Apoi relată concluziile, deocamdată ipotetice, la care ajunseseră, atât ea cât şi geologul Pravăţ. Această din urmă parte a expunerii ei era abundent presărată cu termeni tehnici, pe care Ileana Coman şi Dinu Romancscu îi auzeau pentru prima oară şi din care nu înţeleseră mare lucru. Profesorii din Cluj păreau însă captivaţi de cele ce auzeau.

În tot timpul cât a vorbit Stela, ziaristul studia cu cea mai mare atenţie planul topografic al regiunii, pe care ceilalţi îl părăsiseră pe

masa de lucru.

După ce chimista termină, unul dintre profesori se întoarse către Alfred Opran:

— Mi se pare că munca noastră este acum mult simplificată. Nu mai e nevoie să tatonăm, avem o bază serioasă de plecare. Rămâne să stabilim legătura dintre lacul acela radioactiv şi cazurile de îmbolnăvire.

— Poate că pacienţii noştri au băut apă din lac, fu de părere celălalt.

— Exclus! interveni Alfred Opran. Oamenii din partea locului ocolesc cu grijă lacul. În legătură cu el circulă tot felul de legende, care spun că apa e blestemată şi otrăvită…

— După cum vedem, şi de data aceasta legendele se dovedesc a fi ţesute în gherghef de adevăr, zâmbi Ileana.

— Va trebui să cercetăm, continuă profesorul, dacă nu cumva animalele au păscut iarbă din jurul lacului. Carnea acestor animale, consumată de locuitorii satului…

— Nici această ipoteză nu stă în picioare, îl întrerupse Alfred, pentru motivul foarte simplu că în jurul lacului, pe o rază destul de mare, nu creşte iarbă. Nu cresc nici măcar mărăcini sau arbuşti. Totul e pustiu. Numai stânci, stânci peste tot. Adesea mă gândeam la această ciudăţenie şi nu mi-o puteam explica. Acum totul e limpede.

— Atunci, făcu savantul gânditor, mai rămâne o singură ipoteză: apa lacului s-a infiltrat, prin pânza subterană, ajungând astfel la fântânile satului şi infectându-le.

Se întoarse către Stela Şoimu:

— Probabil că dumneavoastră, ca chimistă, sunteţi împotriva termenului „infectare”, în cazul acesta şi că preferaţi să spuneţi „contaminare”. Dar având în vedere că aici noi, medicii, suntem în majoritate…

— Mi-e teamă, făcu gânditor celălalt profesor, că va trebui să părăsim şi această ultimă ipoteză. În general, apa lacurilor de munte nu se infiltrează. Solul stâncos, masiv, nu o permite. Cunosc problema, deoarece am studiat-o cu prilejui unei lucrări despre izvoarele de apă minerală din regiunea Căciulata-Călimăneşti. Infiltrarea se produce numai prin rocile permeabile, prin nisip, gresie, pietriş, loess, calcar. Or, după câte am aflat, Muntele Mălina este format din roci bazaltice, impermeabile. În afară de aceasta, după cum reiese din interesanta expunere a tovarăşei Şoimu, lacul s-a format în craterul unui meteorit. Avem deci toate motivele să presupunem că fundul său e din stâncă masivă.

Câtva timp domni tăcerea. Într-un târziu, Alfred Opran zise cu părere de rău:

— Suntem, deci, tot la începutul cercetărilor. Poate că va trebui să

căutăm, un alt meteorit căzut prin apropiere. Dacă niciuna dintre cele trei ipoteze…

— Mai există şi o a patra.

Se întoarseră toţi spre Dinu Romanescu. Acesta vorbise fără să-şi ridice ochii de pe planul topografic care reda satul şi împrejurimile sale. Apoi tăcu gânditor.

— Dar vorbeşte odată, omule! făcu Alfred nerăbdător.

— Ţii minte, i se adresă reporterul, ce mi-ai povestit, cu vreo zece zile în urmă, în pădurea Băneasa?

— Da. Dar ce legătură are asta cu ipotezele noastre?

— Mi-ai spus atunci că Valea Brebilor e aşezată pe malul albiei unui râu secat, fost afluent al Urieşului.

— Da. Dar…

— Şi mi-ai mai povestit că primăvara a fost foarte ploioasă anul acesta şi că, după multă vreme, vechea albie a râului s-a umplut iar de apa torenţilor ce se năpusteau de pe Muntele Mălina, că au fost inundate câteva hectare de păşune şi că nişte vite au murit înecate.

Medicul se lumină la faţă:

— Asta trebuie să fie! Ai dreptate, sunt convins că…

— Albia secată a pârâului Brebilor, continuă reporterul, urmărind pe plan cursul indicat printr-o linie sinuoasă, trece prin imediata apropiere a Cazanului. De acolo coboară, abruptă şi presărată cu bolovani, la vale, trecând apoi prin mijlocul satului. Şi acum, iată a patra ipoteză: ploile abundente din primăvară au umflat apele lacului, care s-au revărsat, inundând platoul. Mai departe, în drum spre vale, apa a întâlnit albia pârâului secat şi a ales această cale, mai lesnicioasă şi de mult bătătorită de alte ape. În cele câteva zile cât pârâul a fost umflat, oamenii din Valea Brebiior au băut apă din el, şi-au adăpat vitele, copiii au făcut baie. Nu ştiau că o parte a apei provine din Cazan, din lacul blestemat, pe care-l ocolesc cu atâta grijă.

— E adevărat, strigă Alfred Opran. Copiii făceau baie în pârău. Îi vedeam de la fereastra cabinetului de consultaţii. În prima zi, când apele erau umflate, nepotul lui moş Simion era să se înece. Au sărit câţiva oameni şi l-au scăpat. A înghiţit atunci multă apă.

Se întunecă la faţă:

— Câtva timp după aceasta l-a adus moş Simion la dispensar. Prezenta simptome foarte curioase de tulburări sanguine, a căror cauză n-am reuşit, atunci, s-o identific. Acum e limpede…

— Pentru mine, interveni Stela Şoimu schimbând vorba, aceasta nu mai e o ipoteză, ci o certitudine. Am uitat să vă spun că geologul Pravăţ, care a urcat spre platou pe albia pârâului, a observat că rocile sunt radioactive. Fiecare bolovan aşezat în calea torentului emitea particule beta şi gama. Şi pe măsură ce urca spre platou, radioactivitatea creştea.

— Îţi aminteşti, se adresă Alfred Opran reporterului, ce mi-ai spus atunci, în pădurea Băneasa? Când ţi-am împărtăşit convingerea mea că bolnavii au venit în contact cu substanţe radioactive, ai fost de părere că teoria mea e absurdă. „Dacă substanţe radioactive se află prin împrejurimi – mi-ai spus atunci –, de ce nu şi-au făcut simţite efectele până acum? Au început aşa, deodată, să iradieze, să-ţi îmbolnăvească pacienţii?“ Iată că acum se explică şi această coincidenţă: ploi abundente ca primăvara aceasta n-au mai fost de zeci de ani…

— Iar în urmă cu zeci de ani, adăugă unul dintre profesorii de la Cluj, cel care obişnuia să-şi şteargă mereu lentilele ochelarilor, când pârâul Brebilor s-a umplut din nou, probabil că s-au înregistrat şi atunci astfel de cazuri. Dar pe vremea aceea nu existau încă fizica atomică, nici contoare Geiger pentru înregistrarea radioactivităţii, iar stadiul înapoiat al medicinei nu permitea stabilirea diagnosticului acestor maladii. Oamenii s-au îmbolnăvit, au fost trataţi de doftoroaiele satului şi – după toate probabilităţile – au decedat.

Alfred puse mâna pe umărul lui Dinu:

— Cum ai reuşit să descoperi radioactivitatea lacului?

— E o poveste mai lungă, râse reporterul.

Uşa se deschise, şi oficianta sanitară se opri încurcată pe prag:

— E cineva care vrea să vă vorbească. I-am spus că sinteţi în şedinţă, dar…

Dădu din umeri. Ochii ei păreau să spună „Dacă au intrat atâţia, încă unul nu mai contează”…

Doctorul Opran învăţase însă că vizitatorii săi din dimineaţa aceasta aveau lucruri interesante de povestit; îi spuse sorei: „Să poftească”.

Vizitatorul era profesorul Paul Coman, cu bocancii prăfuiţi şi vizibil obosit. Strânse mâna prietenilor săi şi nu-şi putu reţine un gest de uimire când văzu pe Dinu Romanescu.

După ce se făcură prezentările, profesorul Coman spuse:

— Mi s-a spus, în sat, că sunteţi aici. M-am grăbit să viu ca să vă anunţ că cercetările de la Sibiu au fost, în bună parte, încununate de succes.

— Ai fost la Sibiu? întrebă reporterul.

— Da.

— La Muzeul „Bruckenthal”?

— Da.

— Ai cercetat jurnalul răposatului Joachim Hieronymus Schmetterling?

Profesorul ridică, uimit, sprâncenele:

— Da. Dar de-unde ştii…

Ziaristul râse din toată inima:

— Ţi-am luat-o înainte, tovarăşe profesor, ţi-am luat-o înainte cu cel puţin o săptămână.

Şi, cum profesorul se oprise cam dezamăgit, Dinu râse din nou:

— M-a inspirat Alexandru Lăpuşneanu…

Paul Coman dădu din umeri:

— În sfârşit, n-are importanţă. Fapt e că, după toate indicaţiile, meteoritul a căzut în această regiune, poate că nu prea departe de Valea Brebilor.

— A căzut chiar foarte aproape, făcu Dinu maliţios. Nu uitase că profesorul Coman fusese printre cei care se opuseseră ca el să fie acceptat printre membrii expediţiei şi voia acum să-i plătească poliţa. Nu sunt nici două ceasuri de drum până acolo. Iar în legătură cu meteoritul bătrânii satului vă pot servi şi o poveste în genul legendelor vechilor indieni, din acelea care sunt pe placul dumneavoastră.

Profesorul rămase pironit locului, incapabil să scoată o vorbă.

— Locul unde a căzut meteoritul a fost identificat, interveni Ileana. Trebuie să menţionez că descoperirea se datoreşte, în cea mai mare parte, lui Dinu Romanescu.

Paul Coman îşi reveni. Îi întinse mâna reporterului:

— Felicitările mele.

Nu era nici urmă de invidie în tonul cu care au fost spuse aceste cuvinte, iar strângerea de mână a fost caldă, sinceră, de ambele părţi.

După câteva minute, ziaristul se scuză:

— Trebuie să plec. Am unele chestiuni de aranjat.

Poate că unii dintre cei de faţă s-au mirat că Dinu Romanescu are „unele chestiuni de aranjat”. Dar nu lăsară să se vadă nimic.

Profesorul din Cluj care-şi ştergea mereu ochelarii se apropie de ziarist:

— Te rog să mă ierţi că… hm… la început am, crezut că… hm… văd că m-am înşelat. Eşti un tânăr de ispravă.

Şi-i strânse mâna.

Dinu Romanescu se repezi la sfatul popular şi în uşă se ciocni cu Emil Pravăţ, care ieşea tot atât de grăbit pe cât intra reporterul.

Acum fu rândul ziaristului să vorbească la telefon cu Bucureştii, şi durata convorbirii făcu ca în ochii secretarului sfatului prestigiul reporterului să întreacă chiar pe al geologului.

După ce termină de dictat reportajul, Dinu ceru stenografei să cheme la aparat pe secretarul de redacţie. Şi, când „bătrânul” se prezentă la celălalt capăt al firului, îi spuse:

— Am cercetat „povestea cu lacul şi cu dracul”, cum ai numit-o.

— A ieşit un reportaj foarte interesant. După ce mă voi întoarce la Bucureşti, am să scriu o suită de şase reportaje despre povestea asta.

— „În definitiv, fiecare poate să dispună de timpul liber cum îi

place”.

Apăsase pe cuvintele „timpul liber”, imitând accentul nazal al bătrânului secretar de redacţie.

Cu aceasta, Dinu Romanescu socoti că a plătit încă o poliţă şi agăţă în furcă receptorul, cu sentimentul de uşurare al omului care nu mai are datorii.

CAPITOLUL AL ZECELEA

unde toţi vechii noştri prieteni se adună din nou în casa geologului Pravăţ şi aflăm ce conţinea jurnalul de călătorie al lui Schmetterling

Cam la trei săptămâni după această întâmplare, în biblioteca locuinţei lui Pravăţ s-au adunat cei care se aflau aici şi în seara când se discutaseră amănuntele expediţiei pentru căutarea meteoritului. În afară de aceştia, fusese invitat şi doctorul Alfred Opran, aflat la Bucureşti pentru unele comunicări în legătură cu „cazurile de la Valea Brebilor”, pe care urma să le facă la Institutul de fiziologie.

Era o seară frumoasă de septembrie, şi o boare abia simţită înfiora frunzele copacilor din grădină. Frunzele castanului de la poartă, care începuseră să prindă o uşoară culoare ruginie, anunţau apropierea toamnei. În această seară, Dinu Romanescu nu mai intrase în curtea vilei căzând de pe scară, ci venise pe poartă, adică pe drumul obişnuit pe care-l ia orice om cumsecade.

Acum reporterul sta într-un fotoliu comod, sorbind câte o înghiţitură din paharul de coniac, şi-l asculta pe Emil Pravăţ:

— Atunci, pe Muntele Mălina, spunea geologul, nici nu ne-am dat seama cât de importantă este descoperirea noastră; cercetările au arătat că procentul de uraniu 235 este foarte ridicat. Pe fundul lacului se desfăşoară un proces de fisiune asemănător celui din reactoarele nucleare. Vă daţi seama ce bogăţie de nemăsurat ascunde lacul, ce energie uriaşă se dezvoltă în fiece clipă pe fundul său?

— Şi toate au început, zise Ileana Coman visătoare, de la o scrisoare în care se vorbea de un meteorit.

— Craterul măsoară 58 de metri în diametru. Meteoritul nostru avea deci aproximativ 100.000 de metri cubi, între care sunt mii şi mii

de kilograme de substanţă radioactivă, ceea ce reprezintă o imensă bogăţie. Lucrările pentru captarea energiei de pe fundul lacului au şi început. Întreg Muntele Mălina şi împrejurimile sale sunt pe cale de a deveni un uriaş şantier. Curând, pe hărţile noastre va apărea un nou centru industrial: Valea Brebilor.

— Oare lacul nostru lucrează într-adevăr ca un reactor nuclear? întrebă profesorul Coman.

— Acest „reactor" nuclear, făcu geologul Pravăţ, este un fenomen cu totul neobişnuit, poate unic, în condiţiile de pe pământ. Ca funcţionare, el seamănă cu reactorii cunoscuţi în fizică sub numele de reactori omogeni, unde oxidul de uraniu, îmbogăţit cu izotopul 235, este dizolvat în apă sau în apă grea. În cazul meteoritului nostru n-a fost nevoie să se îmbogăţească oxidul de uraniu, deoarece în compoziţia uraniului din meteorit izotopul 235 intra în proporţie de 2%. În uraniul natural ce se găseşte pe pământ, el nu se găseşte decât în proporţie de 0,7%.

— Cum se explică faptul că meteoritul nostru are minereuri cu o concentraţie atât de mare de uraniu? întrebă Stela Şoimu.

— Cred că nu putem da încă o explicaţie a concentraţiei neobişnuite de uraniu şi nici a faptului că acest uraniu are un procent mai ridicat al izotopului 235 decât cel ce în mod obişnuit se găseşte pe pământ. Fenomenul care a dus la o asemenea proporţie între cei doi izotopi constituie deocamdată o taină pe care am putea-o lămuri numai dacă am cunoaşte istoria naşterii acestui meteorit, o taină care aparţine galaxiilor depărtate, unde există alte condiţii decât cele de pe pământ. Paşii uriaşi pe care i-a făcut în ultimii ani ştiinţa în ceea ce priveşte cunoaşterea cosmosului ne îndreptăţesc însă să sperăm că într-un viitor nu prea depărtat se vor lămuri multe dintre procesele ce se petrec în astrele depărtate.

Emil Pravăţ se opri, şi privirea lui alunecă visătoare afară, pe fereastră. Lui Dinu Romanescu i se păru că geologul priveşte stelele ce străluceau puternic pe firmament cu un fel de nostalgie, de parcă ar vrea să le descifreze tainele.

— În privinţa felului în care funcţionează aşa-zisul nostru reactor, zise Stela Şoimu, lucrurile sunt cât se poate de lămurite. Datorită faptului că pe fundul craterului se află o cantitate atât ele mare de combustibil nuclear, la care s-a adăugat, la un moment dat, apa prevenită din ploi, reactorul nostru a devenit supracritic. Când a început reacţia în lanţ, temperatura apei din lac a crescut brusc…

— Bine, interveni geologul, dar, după câte ştiu, creşterea temperaturii ar fi trebuii să influenţeze procesul de fisiune[1].

— Într-adevăr, aşa-numitul coeficient de temperatură face ca reacţia în lanţ să piardă din intensitate, ba chiar să se oprească în cazul că reactorul nu are un câmp neutronic suficient de intens.

Aceasta nu s-a întâmplat în cazul reactorului nostru natural, deoarece întinderea mare a reacţiei în lanţ a asigurat o răcire suficientă. De altfel, avem toate motivele să presupunem că aici temperatura nu a fost chiar atât de ridicată.

— Totuşi mai este o problemă nelămurită, făcu geologul gânditor. Bolidul nostru a cântărit multe mii de tone, în care conţinutul procentual al uraniului 235 este foarte ridicat. Reactorul nostru natural, devenind supracritic, ar fi trebuit să degajeze o putere atât de mare, încât toată apa lacului să se evaporeze…

— Ceea ce ai remarcat este foarte logic. Ai uitat însă un fapt: că meteoritul nostru nu conţinea numai uraniu, ci şi alte elemente, din care unele sunt buni absorbanţi de neutroni. Pe fundul lacului s-a creat o proporţie potrivită, astfel că aceste elemente se comportă ca nişte „bare de reglaj", limitând puterea de degajare. În afară de aceasta, nu uita că reactorul nostru nu are acel „reflector" pe care-l au reactoarele construite de oameni şi care face ca neutronii de pe marginea zonei în care se produce reacţia să fie readuşi spre centru. Drept urmare, câmpul neutronic a fost mult slăbit şi pericolul unei explozii a fost înlăturat.

Dinu Romanescu se sculă din fotoliu, îşi turnă din nou coniac în pahar şi întrebă:

— După lectura scrisorii Iui Viktor Petrovici Nikitin, cum ați ajuns la concluzia că meteoritul conţine materii radioactive? Pentru mine, această chestiune este încă nelămurită.

— E destul de simplu, interveni Stela Şoimu. Nikitin arată, în scrisoarea lui, că lumina meteoritului era însoţită de o coadă având o culoare roşiatică, ceea ce l-a făcut să presupună, pe bună dreptate, că în compoziţia lui intrau părţi dense de metale grele. Savantul rus n-a putut merge mai departe cu concluziile lui, deoarece stadiul din acea vreme al ştiinţei nu îi permitea, într-o schiţă, pe care a anexat-o scrisorii, colaboratorul său din Pulkovo a desenat liniile spectrale ale meteoritului nostru aşa cum le-a observat prin aparatul construit de opticianul Merz. Aceste linii sunt din aşa-zisa serie spectrală M. care începe cu elementul având numărul de ordine 79, adică aurul, şi continuă cuprinzând elementele cele mai grele ale sistemului periodic. Din schiţa întocmită la Pulkovo, nu ne-am putut da seama despre ce elemente este vorba, dar era limpede pentru noi că meteoritul conţine cele mai grele elemente şi că este posibil ca unele dintre ele să fie radioactive.

— Aceasta corespunde, spuse şi geologul, unei teorii pe care am expus-o într-o lucrare din tinereţe. Asupra meteoriţilor există două ipoteze principale. Una dintre ele pune originea lor în legătură cu asteroizii; cu alte cuvinte, meteoriţii ar fi fragmente ale unei planete pe care o catastrofă siderală a sfărâmat-o în mii şi mii de bucăţi.

Cealaltă ipoteză se bazează pe legătura dintre natura cometelor şi a meteoriţilor; orbitele meteoriţilor din aşa-zisele „ploi de meteoriţi” – care au loc de obicei la începutul lunii august şi în noiembrie – coincid cu unele orbite urmate de comete; cu alte cuvinte, meteoriţii sunt fragmente de cometă, adică de material cosmic provenit în mare parte din nebuloase exterioare sistemului nostru solar.

— Aceasta explică faptul că meteoritul nostru conţine un procent ridicat de materie radioactivă? întrebă Paul Coman.

— Evident! Acţiunea perturbatoare a unor astre poate produce sfărâmarea cometelor, presărând pe orbitele lor fragmente meteorice; acestea, pătrunzând în câmpul de atracţie al pământului, devin meteoriţi. În afară de aceasta, întrucât s-a stabilit că meteoriţii ne pot aduce orice element existent în Univers, nu există niciun motiv ca ei să nu conţină şi elemente radioactive.

— Bine, dar cei găsiţi până acum…

— Ştiu ce vrei să spui: meteoriţii studiaţi până acum nu conţineau decât un infim procent de elemente radioactive. Dar asta nu contrazice cu nimic teoria noastră. Atunci când s-a produs catastrofa cosmică ce le-a dat naştere, ei conţineau mase enorme de astfel de materie, care însă s-a transformat pe drum. Majoritatea elementelor radioactive naturale se obţin unul din altul prin dezintegrare, şi toate cele trei familii cu radioactivitate naturală – a actiniului, thoriului şi uraniului – se încheie cu un element neradioactiv, un izotop al plumbului. Or, în meteoriţii care au fost cercetaţi, s-au găsit anumite cantităţi de plumb. Drumul acestor meteoriţi a fost nespus de lung; astronomia cunoaşte astăzi sute de milioane de galaxii, şi imensele radiotelescoape au detectat sisteme ce sunt la o depărtare de şapte miliarde de ani-lumină. Străbătând acest spaţiu, materia ce intra în compoziţia fragmentelor meteorice a suferit numeroase transformări.

Dinu Romanescu scosese carnetul de notiţe şi – înfundat în fotoliu – stenografia de zor tot ce spunea geologul.

— Meteoriţii analizaţi de către chimişti şi geologi, continuă acesta, conţineau aceleaşi elemente ca Pământul. În cel din Arizona s-a găsit mult fier, cele căzute în Groenlanda conţineau şi diferite alte metale, iar în Urali au căzut meteoriţi în care s-au găsit diamante. Aceasta demonstrează încă o dată unitatea materiei în univers, a materiei care este pretutindeni aceeaşi, supusă aceloraşi legi. Atunci, de ce nu s-ar găsi şi uraniu în compoziţia meteoriţilor?

— Trebuie să luăm în consideraţie încă un aspect, interveni Stela Şoimu, faptul că nici Humboldt, nici Nordenskjöld şi niciunul dintre cei care au stabilit în trecut compoziţia meteoriţilor nu cunoşteau existenţa elementelor radioactive. Acestea au fost descoperite relativ recent. După cum nici Nikitin şi colaboratorii săi de la Pulkovo nu puteau cunoaşte, în 1834, radioactivitatea, pe care Becquerel avea s-o

descopere abia în 1896.

— Nikitin a fost un adevărat savant, făcu Emil Pravăţ gânditor. Folosind unele descoperiri ale lui Fraunhofer, el a schiţat începuturile analizei spectrale, această metodă atât de răspândită în astrofizică şi în chimie. Poate că el însuşi nu şi-a dat seama de toată însemnătatea descoperirii sale, pe care, un sfert de veac mai târziu, Kirchhoff şi Bunsen aveau s-o perfecţioneze şi s-o utilizeze pe scară largă.

Câtva timp domni tăcerea. După aceea, geologul se adresă reporterului:

— Cred că şi dumneata ne eşti dator o explicaţie. Eşti doar primul care a descoperit lacul radioactiv.

— Muza, râse reporterul privind în zare paharul în care sclipea auriu coniacul. Muza ziaristicei mi-a condus paşii.

— Aceeaşi care te inspira când ai căzut de pe scară? întrebă Stela răutăcioasă.

— Aceeaşi, răspunse reporterul fără să se tulbure.

Emil Pravăț insistă:

— Şi cum te-a inspirat muza dumitale? Că este o duşmană de neîmpăcat a garoafelor, am văzut, dar nu ştiam că se pricepe la cercetări ştiinţifice.

— Muza ziariştilor trebuie să se priceapă la toate. Asta-i meseria ei.

— Făcând abstracţie de muză, zise Paul Coman, cred că vă pot da unele amănunte despre felul în care prietenul nostru Dinu Romanescu a ajuns să identifice locul unde a căzut meteoritul. Jurnalul lui Schmetterling…

— Da, îl întrerupse reporterul, trebuie să recunosc că jurnalul lui Schmetterling a jucat un rol hotărâtor.

— În definitiv, făcu Alfred Opran, ce e cu jurnalul ăsta? Mi-ați spus cine e Schmetterling şi despre corespondența atât de interesantă dintre el şi savantul Nikitin din Pulkovo. Dar mărturisesc că nu înţeleg nimic din aluziile în doi peri pe care le faceţi cu privire la jurnalul lui.

— Toată povestea a început, zâmbi reporterul, de la conversaţia noastră din pădurea Băneasa.

— Cum aşa?! se miră medicul.

— Mi-ai spus atunci că ai o teorie proprie despre cauzele care au provocat „cazurile de la Valea Brebilor” şi mi-ai împărtăşit convingerea ta că bolnavii au venit în contact cu substanţe radioactive. Am crezut la început că te înşeli, dar analizele tânărului bolnav din Valea Brebilor ți-au dat dreptate. Până la primirea scrisorii tale, abia auzisem de nuclee atomice, de stronțiu, bariu, de milimicrocurie(2). Un prieten de-al meu, fizician, mi-a lămurit aceste noţiuni. Deci, ca o primă concluzie: în împrejurimile Văii Brebilor se afla o sursă puternic radioactivă, care periclitează sănătatea şi chiar viața locuitorilor săi.

— Foarte logic, zise Stela cu o vădită nuanţă de ironie.

— În aceeaşi zi în care am primit scrisoarea, continuă reporterul fără să ia în seamă întreruperea, am aflat de corespondenţa lui Nikitin cu Schmetterling şi faptul că geologul Pravăț şi Stela presupuneau că meteoritul conţine materii radioactive. În mintea mea s-a creat imediat asociaţia: meteoritul căzuse în apropiere de Sibiu. Valea Brebilor se află în apropiere de Sibiu. Am consultat o hartă: satul nostru se află aproape în centrul teritoriului indicat de Nikitin ca locul probabil al căderii meteoritului.

— Ceea ce dovedeşte încă o dată aptitudinile deosebite de cercetător ale savantului rus şi precizia metodelor sale, zise geologul Pravăț.

— Ştiam, continuă reporterul, că aţi pornit în căutarea meteoritului şi mai ştiam că prietenul Alfred Opran şi colegii săi vor întreprinde cercetări pentru a descoperi sursa radioactivă. Eu nu aveam informaţia ştiinţifică necesară şi nici aparatele trebuincioase. Dar aveam un mare avantaj: dumneavoastră nu ştiaţi unii de alţii, pe când eu posedam informaţii de la ambele părţi. O clipă m-am gândit să vă pun în curent, dar am părăsit această idee. Mai întâi, fiindcă în noaptea aceea aţi plecat din Bucureşti, apoi fiindcă aţi respins cam brusc oferta mea de colaborare şi – în sfârşit – fiindcă aveam o încredere nestrămutată în muza mea inspiratoare.

Paul Coman se foi neliniştit pe scaun gândindu-se, probabil, la conversaţia din fumoarul Bibliotecii Academiei, în cursul căreia reporterul privise atât de insistent portretul lui Alexandru Lăpuşneanu.

Căutând să-şi ascundă zâmbetul, Alfred Opran întrebă:

— Cum rămâne cu jurnalul lui Schmetterling?

— Ajungem imediat şi la jurnal. Înainte de a pleca din Bucureşti, am reflectat îndelung asupra acestei chestiuni. Dacă meteoritul a căzut nu departe de Sibiu, mi-am zis, şi dacă Schmetterling este într-adevăr un cercetător pasionat, probabil ca a făcut tot ce i-a stat în putinţă să organizeze expediţia sugerată de savantul rus. Asupra noastră, a tuturora, custodele Muzeului „Bruckenthal“ avea un mare avantaj: el nu trebuia să înceapă cercetări îndelungate, ci se putea duce drept la ţintă, craterul fiindu-i indicat de locuitorii regiunii care au trăit evenimentul, au simţit cutremurul, poate au avut şi de suferit de pe urma lui. Nu strică deci, mi-am zis, să fac unele cercetări preliminare la Sibiu, la muzeul al cărui custode a fost Schmetterling şi unde se găsesc, probabil, unele date privind activitatea sa în vremea aceea.

— La aceeaşi concluzie am ajuns şi eu, zise Paul Coman. Recunosc, însă, că mi-ai luat-o înainte. Când cercetătorii de la „Bruckenthal“ mi-au spus că un tânăr a consultat, câteva zile înaintea mea, jurnalul lui Schmetterling, nu mi-am închipuit că dumneata erai.

— Iar eu mărturisesc că am simţit o bucurie cam nelalocul ei când

praful gros, ce se strânsese pe filele jurnalului, mi-a arătat că nimeni nu-l mai răsfoise de foarte mulţi ani.

— Ce conţinea jurnalul? întrebă Alfred Opran.

— Unele însemnări interesante, se entuziasmă profesorul Coman. Schmetterling s-a adresat unor omeni de ştiinţă renumiţi ai vremii, cerând sprijin pentru organizarea unei expediţii în regiunea unde a căzut meteoritul. Dar s-a izbit de un refuz categoric. De la Viena i s-a răspuns că frământările revoluţionare din Transilvania, şi în special din regiunea Munţilor Apuseni, fac nepotrivită şi chiar periculoasă deplasarea unor oameni de ştiinţă în această regiune. Aşa au răspuns cei ce practicau ştiinţa „oficială" a curţii de la Viena. Aşa-zişii savanţi din slujba regimului de oprimare instituit de Metternich. Era în toamna anului 1834, iar răscoala ţăranilor iobagi din satele dintre Crişul Alb şi Mureş, în special în regiunea Zarandului, nu se potolise încă. Lipsit de mijloace, Schmetterling a fost nevoit să renunţe la proiectul său.

— Să-l amâne numai, îl corectă Dinu, nu să renunţe.

— Da. L-a amânat pentru primăvara următoare. Dar şi atunci cererea sa a primit un răspuns negativ. Minerii din Bucium, Abrud şi Cărpiniş aveau ciocniri cu funcţionarii chezaro-crăieşti, şi întreaga zonă, declarată sub stare de asediu, era împânzită de trupe militare, care reprimau sângeros răscoalele. Schmetterling avea să-şi realizeze, în parte, proiectul abia în 1836 şi fără sprijinul instituţiilor ştiinţifice oficiale. În vara acelui an, însoţit de câţiva elevi ai Liceului din Blaj, insuficient echipat, dar plin de entuziasmul care caracterizează pe adevăratul om de ştiinţă, el porni să cerceteze craterul meteoritului de pe Muntele Mălina. În cursul expediţiei, el a ţinut un jurnal, în care însemna zilnic evenimentele mai importante.

Reporterul se scotoci prin buzunare şi scoase la iveală nelipsitul său carnet de notiţe:

— Am copiat unele dintre însemnările lui Schmetterling. Din păcate, custodele colecţiilor Bruckenthal n-a ajuns niciodată pe Muntele Mălina, dar, după mai mult de un veac, jurnalul său m-a ajutat să identific locul unde a căzut meteoritul.

— Mă interesează mult, zise profesorul, cum ai reuşit. Nicăieri în jurnal nu se vorbeşte de Valea Brebilor, pentru motivul foarte simplu că în 1836 satul nu exista încă.

Dinu Romanescu se sculă din fotoliu, desfăcu o hartă desenată de mână şi o întinse pe birou. Apoi răsfoi carnetul de notiţe.

— Am copiat din jurnalul lui Schmetterling, pe care mi l-a tradus un cercetător al muzeului, toate pasajele în care figurau nume de localităţi. Apoi, cu harta în mână, am refăcut itinerarul pe care-l urmaseră, în vara anului 1836, Schmetterling cu tinerii săi însoţitori. Iată o primă însemnare:

11 August. Plecăm din Sibiu. N-am putut lua drumul obişnuit fiindcă militarii au închis şoseaua pentru traficul civil. Se pare că răscoala pornită de la Abrud s-a întins cu repeziciune.

— De aici, zise reporterul ridicând privirea, o primă concluzie: la locul unde a căzut meteoritul nostru se poate ajunge şi pe alt drum decât pe cel pe care a fost nevoit să meargă Schmetterling şi care este orientat spre nord-vest. Dar să citim mai departe.

14 august. Am sosit în valea Urieşului. Am fost sfătuit să mai aştept fiindcă drumurile sunt nesigure. Soldaţii se dedau la jafuri, cu aprobarea tacită a ofiţerilor. M-am consultat cu tinerii mei colaboratori. Ne-am hotărât să riscăm.

16 august. Cu mare greutate am ajuns la Roiştea. Pe drum am fost legitimaţi de câteva ori. În oraş e o garnizoană militară. M-am prezentat colonelului-comandant, i-am explicat scopul călătoriei noastre, rugându-l să ne îngăduie să trecem spre sud-vest. Nici n-a vrut să mă asculte. Mi-a spus că iobagii răsculaţi au dat foc unui conac şi că sunt în curs măsuri drastice de represalii. Va trebui să ne întoarcem să căutăm alt drum.

— Am însemnat pe hartă, zise reporterul, itinerarul lui Schmetterling. Drumul care de la Roiştea merge drept spre sud-vest este orientat nord-vest faţă de Sibiu. Craterul nostru se află deci la nord-vest de Sibiu şi la sud-vest de Roiştea.

18 august. Azi dimineaţă am trecut prin Sarica. Am aflat că trupele au prins câţiva iobagi care se ascunseseră în pădurile de pe Muntele Mălina şi în peşterile din apropiere şi i-au măcelărit fără milă. După-amiază am ajuns la Salcia de Jos. Satul e pustiu. Locuitorii s-au refugiat în văgăunile munţilor, de teama represiunii sângeroase a trupelor. Jumătate din case au fost arse până în temelii. Atitudinea militarilor, şi în special a ofiţerilor, e revoltătoare.

19 august. N-am reuşit să ajungem decât până la Turcu. Un pichet de grăniceri, cu sediul chiar lângă cascadă, ne-a oprit. Ofiţerul ne-a interzis categoric să înaintăm şi mi-a atras atenţia că, dacă până în şase ore nu părăsesc regiunea, mă pune sub stare de arest. A trebuit să ne înapoiem. Păcat! Eram atât de aproape!

— Iată deci un al treilea punct de reper: Cascada Turcului e destul de aproape de locul unde a căzut meteoritul. Într-adevăr, după cum se poate observa pe hartă, Valea Brebilor – care atunci nu se întemeiase încă – se află la câţiva kilometri de Cascada Turcului.

22 august. De două zile suntem găzduiţi la hanul din Vulpeni. E singura clădire încă neocupată de militari. Aspectul satului e jalnic: multe case arse, jefuite; în faţa primăriei atârnă cadavrul unui spânzurat, un meşteşugar, Ioan Postăvarul, care are o dârstă pe malul Urieşului. E învinuit că a îndemnat pe ţărani să nu mai muncească grofului 104 zile pe an. Ieri am încercat să mă strecor spre Puşca şi Bistreni, dar am fost prins de o patrulă şi dus în faţa comandantului. Acesta ne-a pus în vedere să părăsim până mâine dimineaţă localitatea. Aşa s-a irosit şi ultima noastră speranţă. Mâine pornim înapoi, acasă.

— Şi acum, iată ultima însemnare din jurnalul de călătorie al lui Schmetterling:

27 august. Sunt bolnav şi demoralizat. Abia am putut ajunge acasă, la Sibiu. Ultima parte a călătoriei a fost un adevărat chin pentru mine. În vremurile vitrege pe care le trăim, în lumea aceasta nedreaptă şi crudă, misiunea omului de ştiinţă e nespus de grea. Dar sunt convins că va veni ziua când porţile vor fi larg deschise progresului, când oamenii de ştiinţă vor avea condiţiile pentru a putea lucra din plin, să îmbogăţească mereu tezaurul de cunoştinţe al omenirii.

După ce reporterul termină lectura, câtva timp domni tăcere. Primul care vorbi apoi fu Paul Coman:

— Schmetterling a murit în iarna acelui an şi n-a mai apucat să realizeze expediţia proiectată. Dorinţa lui, însă, s-a realizat. Oamenii de ştiinţă din ţara noastră au astăzi condiţii de muncă cum nici n-a visat măcar inimosul custode al Muzeului „Bruckenthal”.

— Prin urmare, zise Alfred Opran către ziarist, aşa ai ajuns la Valea Brebilor.

— Da. Am urmat întocmai drumul lui Joachim Hieronymus Schmetterling. Am trecut prin Bâra şi Roiştea, m-am căţărat pe Muntele Mânza şi am vizitat peşterile de care vorbeşte în jurnal, m-am oprit la Salcia de Jos şi am fost găzduit două zile la hanul din Vulpeni. Am verificat, la faţa locului, toate indicaţiile din jurnal. În ultima zi, am urcat până la vârful Muntelui Mora şi de acolo, cu binoclul, am zărit siluetele atât de caracteristice ale Munţilor Mălina şi Craiului. Aşa am ajuns la concluzia că Schmetterling se referea într-adevăr la Valea Brebilor, sau, mai bine zis, la locul unde mai târziu avea să se înfiinţeze Valea Brebilor.

— Aşa cum o expui, zise medicul, problema pare să fi fost destul de simplă.

— Într-adevăr, după ce am ajuns în sat, l-am auzit pe moş Simion povestind legenda despre frumoasa Mălina şi lacul blestemat. Şi din nou m-a inspirat muza…

Ceilalţi izbucniră în râs.

— Totuşi, un lucru n-am înţeles, făcu reporterul gânditor. Focurile care jucau în apa lacului, luminile acelea viu colorate… am văzut atunci un spectacol de neuitat.

— Explicaţia e simplă, râse geologul Pravăţ, cât se poate de simplă. Ai auzit de efectul Cerenkov?

— Da, Cerenkov nu e savantul sovietic care a primit premiul Nobel pentru fizică? Despre efectul Cerenkov, însă, mi-e teamă că ştiu foarte puţin…

— Dacă atunci când ai vizitat reactorul nuclear al Institutului de fizică atomică ai fi privit prin sistemul optic special zona centrală a reactorului, ai fi observat acelaşi joc de lumini. Este lumina generată de electronii ce se mişcă în lichid cu viteze mari, o lumină difuză, într-o variată gamă de culori, care concurează cu frumuseţea aurorelor boreale. Iar ceea ce ţi s-a părut pe malul lacului a fi flăcări reprezintă doar o iluzie optică. Luminile nu ies din interiorul lichidului.

— Dar aşa-zisele flăcări apar numai când nu e lună pe cer…

— Bineînţeles! Pe lumină nu se pot vedea. Nici flacăra unui chibrit nu luminează când o ţii lângă un bec aprins. Efectul de care îţi vorbesc este astăzi cunoscut de fizicienii din lumea întreagă. El a fost descoperit şi explicat de savanţii sovietici Cerenkov, Tamm şi Frank, pentru care au primit premiul Nobel pe 1958. Rămâne numai să cercetăm cum se produce fenomenul în cazul lacului nostru.

Dinu Romanescu apucă paharul cu coniac şi se tolăni iar în fotoliu.

— Acum, zise vesel, niciun mister nu mai pluteşte în jurul lacului blestemat.

La plecare, geologul Pravăţ îşi conduse oaspeţii până la poartă. Dinu se opri în faţa rondurilor cu flori:

— Frumoase garoafe! le admiră el, deşi nu vedea nimic din cauza întunericului.

— Frumoase, admise gazda. Numai că nu sunt garoafe, ci crini. Răsadurile pe care mi le-ai trimis erau de vară. Le-am găsit ofilite când m-am întors din Valea Brebilor şi le-am înlocuit cu crini de toamnă.

— În şcoală am avut totdeauna notă mică la botanică, zise reporterul cam încurcat.

Pe drum o întrebă pe Stela:

— Când ne căsătorim?

— Mă căsătoresc cu tine, dar cu o condiţie: să nu te mai caţeri pe acoperişuri. Unui om însurat nici nu-i stau bine asemenea obiceiuri.

Dinu îşi încreţi fruntea:

— Îmi ceri un lucru tare greu. Dar pentru tine sunt capabil de sacrificii…

Un trecător, care-i văzu sărutându-se, întoarse capul discret.

Stela se desprinse şi privi, fericită, cerul spuzit de stele.

(SFÂRŞIT)

Nucleele atomilor elementelor grele (uraniu, plutoniu) sub acţiunea neutronilor fisionează, se descompun în două nuclee de mase aproximativ egale şi un număr de neutroni. Aceştia din urmă joacă un rol foarte important; la rândul lor, ei pot să provoace fisiunea altor nuclee de uraniu. Astfel reacţia se menţine, începe aşa-numita reacţie în lanţ. În cursul acestor reacţii, apare o energie uriaşă care poate fi folosită.

Se vede deci că reacţia în lanţ este posibilă atunci când numărul de neutroni se menţine cel puţin la acelaşi nivel. În urma procesului de fisiune, apar mai mulţi (doi, trei) neutroni. Numărul neutronilor trebuie să fie tot timpul cel puţin acelaşi, fiindcă nu toţi neutronii secundari vor participa la întreţinerea reacţiei în lanţ. Un număr din ei se va pierde din cauza absorbţiei (captării) lor de către mediul în care se petrece reacţia, iar alţii se vor pierde, părăsind zona în care se află combustibilul nuclear.

Dacă numărul de neutroni se menţine, se spune că reactorul (aparatul în care are loc procesul de fisiune) este critic, dacă numărul lor creşte din ce în ce mai mult se spune că el este supracritic, iar dacă scade, atunci el poartă denumirea de reactor subcritic.

Este deci clar că numai un reactor critic sau supracritic poale funcţiona, numai în acesta se menţine reacţia în lanţ Pentru ca reactorul să ,,pornească", este necesară realizarea unor condiţii care asigură o pierdere cât mai mică de neutroni; mai este nevoie de un număr de neutroni iniţiali care vor declanşa reacţia şi, bineînţeles, de o cantitate oarecare de combustibil atomic, care va conţine suficiente nuclee fisionabile. Cantitatea absolut necesară a combustibilului nuclear se numeşte masă critică.

S-a constatat că nu toţi izotopii (elemente ce ocupă aceeaşi căsuţă în tabela lui Mendeleev, au proprietăţi chimice identice şi proprietăţi fizice diferite) elementelor grele pot să asigure o reacţie în lanţ. Combustibilul nuclear propriu-zis este reprezentat doar prin trei izotopi: uraniu 233, uraniu 235 şi plutoniu 239. Tipul reactorului şi masa lui critică depind de concentraţia acestor izotopi (de gradul lor de îmbogăţire). Aşa, de exemplu, masa critică poate varia de la câteva kilograme, în cazul unei concentraţii mari, până la câteva tone în cazul uraniului natural (acesta conţine cea 6,7% uraniu 235).

Reactorii nucleari pot să aibă construcţii diferite: combustibilul poate fi introdus sub forma unor bare sau blocuri, sau poate îi repartizat uniform (reactori omogeni) într-un mediu ce conţine clemente uşoare (hidrogen sau carbon).

Aceste elemente uşoare (de obicei sub formă de apă. Apă grea sau grafit) fac ca neutronii generaţi de fisiune să fie repede încetiniţi.

Uraniul 235 are curioasa proprietate de a fisiona sub acţiunea neutronilor încetiniţi (neutronul lent oarecum dispune de un interval de timp mai mare pentru a interacţiona cu nucleul atomic). Astfel, reacţia în lanţ se va menţine datorită acestor neutroni încetiniţi chiar dacă concentraţia izotopului folosit este mică (ca în cazul uraniului natural). Deci, după cum se vede, frânarea (micşorarea energiei) neutronilor intensifică procesul de fisiune.

Am văzut deci că un reactor nuclear este o maşină atomică în care se întreţine reacţia în lanţ datorită unei serii de condiţii speciale (este asigurată masa critică. Încetinirea neutronilor şi reflectarea lor cu ajutorul unui ,,perete" spre zona în care are loc reacţia). Menţinerea puterii reactorului la un nivel dat se asigură prin introducerea unor bare de reglaj care de obicei sunt confecţionate din aliaje ce conţin bor sau cadmiu. Aceste elemente absorb puternic neutronii şi fac ca numărul lor să descrească simţitor, micşorând astfel intensitatea „câmpului neutronic".

Aşadar, spre deosebire de elementele uşoare care încetinind neutronii intensifică reacţia, elementele absorbante „înghiţind" neutronii frânează reacţia. Bineînţeles există şi alte elemente ce absorb neutroni (ce-i adevărat mai puţin), cum sunt fierul şi elementele învecinate acestuia.

Important este şi rolul ce-l joaca temperatura mediului în care se petrece reacţia. Creşterea ei poate să ducă la creşterea sau la scăderea intensităţii reacţiei. Acest lucru depinde de o serie de considerente fizice şi constructive. Totdeauna se caută ca în reactori ridicarea temperaturii să ducă la micşorarea puterii (intensităţii) reacţiei.

În povestirea de faţă se vorbeşte de un „reactor natural" a cărui existentă este foarte puţin probabilă, dar care nu numai că nu este absurdă, ci e chiar posibilă din punct de vedere teoretic. Acest „reactor" este de tipul celor „omogene". Se presupune că printr-o întâmplare, geometria acestui reactor a fost de aşa natură încât creşterea temperaturii a dus la micşorarea puterii. De asemenea se admite că pornirea reactorului s-a făcut sub acţiunea neutronilor proveniţi din fisiunile spontane ale elementelor grele şi din sursele de radiaţii naturale. (Ing. T. Tauth).

(2)**.** *Curie – unitate de măsură a radioactivităţii unui radioelement.*